

Kapitola 1 Zasnvena istota

1. Motivácia

Každý z nás vie, že veľké životné rozhodnutie ako napr. rozhodnutie k manželskému životu alebo pre život zasnvenej čistoty musí byť vykonané na základe silnej motivácie. Iba vtedy je také rozhodnutie ivotaschopne. Motivácia však môže slabnúť, možno na nú zabudnúť, môže byť ohrozená protichodnými motiváciami. V takých chvach je potrebná obnova a oživenie motivácie. Motiváciu možno znovu zvonka rozhýbať, ale ona musí byť nakoniec mojou vlastnou, i keď momentálne sa itim určitým spôsobom osamelý.

V jednom chasidickom príbehu tame: V istej dedine v Rusku v minulom storoi bol taký zvyk, e bohatí ludia, ktorí mali rozsiahle vlastníctvo, aby si ho uchránili pred zlodejmi, najali si ludi, ktorí im na dohliadali. V istú noc kráčal rabi Naftalis po okraji jedného takého pozemku a náhle narazil na jedného zo straznikov, ktorý práve obchádzal svoje teritórium. „**Pre koho obchadza, mladý muž?**” spytal sa rabi. „A ty, pre koho obchadza, rabi?” Toto slovo zasiahlo rabiho ako letiacip. Po dlom tichu s námahou odpovedal: „Práve v tejto chvi neobchadzam pre nikoho”. Potom sa rabi pýta mladíka: „Si ochotný stať sa mojim služobníkom?” „Iste”, odpovedal mladík, „avšak čo bude moja loha?” „Tvojou úlohou bude”, hovorí rabi, „**pripomna mi, za koho obchadzam**” (Chasidická tradícia).

A to je zmysel aj obnovenia motivácie: Pripomenúť nám i spyta sa nás, za koho kráčam životom? Kraam iba často pre seba, pre svoj život? Kraam len pre nejakú zaeitos? Ludia, ktorí nevedia sami, o sú, za o sú, aké zásady by mali byť pevnou súčasťou ich života, nemôžu osloviť nikoho. Rabi vie, že potrebuje niekoho, ktorý by mu pripomenul, pre koho a pre o má kráčať v živote. Nasledujúce mylienky o suboch by mali byť takýmto pripomínaním.

2. Vášeň za Boha

ivot v suboch vyžaduje základnú dispozciu: vášeň. Pod tým rozumiem túžbu a akési vnútorné nutkanie konať a odpovedať na Božie pozvanie preto, lebo sme dotknutí a oslovení láskou Boha a pozvaním Ježiša Krista. Bez tejto vane nie je možno viaza sa na osobu Ježiša Krista, ako to od nás požadujú naše Konštitúcie v Prologu: „*Viazeme sa na jeho osobu a službu slubmi zasnvenej čistoty, evanjeliovej chudoby a apoštolskej poslušnosti*”. Sľuby nie sú žiadnou teóriou, ale sú spojené s celkom praktickými dôsledkami a požiadavkami, ak ich chceme brať verne.

Sľuby hovoria aj nášmu svetu čosi: Sľuby sú prorockým znamením a hlasom na tomto svete, ktorý z rozličných príčin stratil smer na svojej pútnickej ceste k Bohu.

Sľuby a Konštitúcie

Druhá as Konštitúcií má nadpis – *Naše životné spoločenstvo s Boim slovom:*

- prvá kapitola sa venuje evanjeliovym radam;
- druhá kapitola sa venuje životu v spoločenstve;
- tretia pojednáva o sviatostnom živote, o liturgii a duchovnom živote a o našej povinnosti voči chorým, zomierajúcim a mŕtvym spolubratom.

Tento súvis tém je dôležitý, lebo všetky hovoria o vzťahoch, pomocou ktorých udržujeme živým svoje zasvätenie Pánovi. Samozrejme nielen v týchto častiach sa hovorí o sľuboch, ale celé Konštitúcie sú preniknuté priamo alebo nepriamo duchom sľubov. Nie je možné jednotlivé časti izolovať od sľubov, lebo my súčasne žijeme všetky prvky nášho Bohu zasväteného života.

Poradie sľubov

II. vatikánsky koncil zmenil poradie sľubov. Pred koncilom sľub chudoby bol na prvom mieste, dnešné poradie je takéto: čistota, chudoba a poslušnosť. Odôvodniť túto zmenu možno takto: Sľub zasvätenej čistoty patrí na prvé miesto, lebo jednoznačne poukazuje na skutočnosť, že **evanjeliové rady možno žiť len v osobnom vzťahu s Kristom**. Manželstvo je vzťah lásky, aj zasvätená čistota (bezmanželskosť) je vzťah lásky. Človek, ktorý si v Ježišom podobenstve našiel vzácnu perlu, od radosti predá všetko čo má, lebo v nájdenej perle našiel všetko. Aj ten, kto v láske ku Kristovi našiel svoj poklad, od veľkej radosti predá všetko, čo má. A tak zasvätená čistota je kľúčom ku všetkým sľubom. Tu jasne vidíme, že napr. zasvätená čistota a chudoba budhistického mnícha má inú motiváciu než celkom osobnú, teda celkom zameranú na osobu Ježiša Krista.

Charizma dobrovoľnej zasvätenej čistoty života je milosť, a nemožno si ju dať vlastnými silami. Možno ju iba vyprosiť ako každú inú charizmu. Zdá sa, že v nekresťanských náboženstvách je zdržanlivosť v prvom rade výsledkom asketického úsilia. Zatiaľ Nový zákon chápe zasvätenú čistotu ako charizmu:

„Chcel by som, aby boli všetci ľudia tak, ako som ja;
lenže každý má svoj vlastný dar od Boha: jeden tak; druhý inak.”
1Kor 7,7

„On im povedal: “Nie všetci pochopia toto slovo,
iba tí, ktorým je to dané.”
Mt 19,11

3. Novozákonná atmosféra

„Ustavične sa radujte v Pánovi! Opakujem: Radujte sa!
Vaša miernosť nech je známa všetkým ľuďom. Pán je blízko.”
Flp 4, 4-5

Celý Nový zákon je preniknutý myšlienkou príchodu Božieho kráľovstva. Základom Ježišovho kázania sú slová o príchode Božieho kráľovstva:

„Hovoril: ‘Naplnil sa čas a priblížilo sa Božie kráľovstvo.
Kajajte sa a verte evanjeliu.’”
Mk 1, 15

„Jeho učeníci mu povedali:
‘Keď je to takto medzi mužom a ženou, potom je lepšie neženit’ sa.’
On im povedal: ‘Nie všetci pochopia toto slovo, iba tí, ktorým je to dané.
Lebo sú ľudia neschopní manželstva, pretože sa takí narodili zo života matky,
iných takými urobili ľudia a iní sa takými urobili sami pre nebeské kráľovstvo.
Kto to môže pochopiť, nech pochopí.’”
Mt 19,12

Ježiš celkom pochopil túto vášeň za Boha, za Božie kráľovstvo a za ľudí. Táto jeho iskra preskočila aj na ľudí, ktorí boli v jeho blízkosti: zanechali svoje rodiny, svoje majetky a celkom sa odovzdali službe prichádzajúcemu Božiemu kráľovstvu.

Pavlove listy sú celkom preniknuté očakávaním príchodu Božieho kráľovstva. Pavol je uchvátený touto myšlienkou. „*Čas je krátky*” (1 Kor 7,29) a ženie ho láska Kristova (2 Kor 5,14). On musí ohlasovať príchod tohto kráľovstva: „*beda mi, keby som evanjelium nehlásal*” (2 Kor 9,16). Pre neho „*žiť je Kristus a zomrieť zisk... Ale ak žiť v tele znamená pre mňa plodnú prácu, neviem, čo si vyvoliť. Oboje na mňa dolieha: túžim zomrieť a byť s Kristom..*” (Flp 1,21-23).

Preniknutý týmito myšlienkami píše:

„Si viazaný k žene? Nevyhľadávaj rozľuku.

Si bez ženy? Nehľadaj si ženu...

²⁹ A tak, bratia, hovorím, čas je krátky, aby napokon aj tí, čo majú ženy, boli, akoby ich nemali;³⁰

tí, čo plačú, akoby neplakali; tí, čo sa radujú, akoby sa neradovali;

tí, čo kupujú, akoby nič nevlastnili;³¹

a tí, čo užívajú tento svet, akoby ho neužívali, lebo tvárnosť tohoto sveta sa pomíňa.”

1 Kor 7,27-31

Aká relativizácia všetkých hodnôt pri pohľade na príchod Pána, a pri pohľade na príchod Božieho kráľovstva! A potom dodáva svoju celkom osobnú radu:

“Chcem, aby ste vy boli bez starostí. Kto je bez ženy, stará sa o Pánove veci, ako sa páčiť Pánovi. Ale ženatý sa stará o svetské veci, ako sa páčiť manželke, a je rozdelený. Aj nevydatá žena a panna rozmýšľajú o Pánových veciach, aby boli sväté telom i duchom. Ale vydatá myslí na svetské veci, ako sa páčiť mužovi. No toto hovorím na váš prospech, nie aby som na vás hodil slučku, ale aby ste sa čestne a nerušene pripúťali k Pánovi” (1 Kor 7, 32-35).

Čo je „dušou” tejto novozákonnej atmosféry, v ktorej po vzkriesení Ježiša Krista myšlienka na bezmanželskosť sa tak silno prejavila? Je to hlboká zasiahnutosť Kristom, radostné očakávanie príchodu Pána a zjavenie sa Božieho Kráľovstva:

„Nebeské kráľovstvo sa podobá pokladu ukrytému v poli.

Keď ho človek nájde, skryje ho a od radosti z neho ide, predá všetko, čo má, a pole kúpi.

Nebeské kráľovstvo sa podobá aj kupcovi, ktorý hľadá vzácne perly.

Keď nájde veľmi cennú perlu, ide, predá všetko, čo má, a kúpi ju.”

Mt 13,44-46

Ak niekto v Kristovi objavil poklad, akási vnútorná sila ho ženie, aby vo všetkej vnútornej slobode a radosti sa oslobodil od všetkého, lebo jeho srdce je naplnené tým, čo našiel. Je to duch Horskej reči, podľa ktorého, tomu, kto „*ti chce vziať šaty, nechaj aj plášť*” (Mt 5, 39). Taký človek robí „hlúposti”, lebo je naplnený veľkou radosťou: **Pán je blízko!**

Táto radosť vychádza zo skúsenosti lásky:

„Ako mňa miluje Otec,
tak ja milujem vás.”

Jn 15,9

Toto uistenie Pána môže byť veľkou silou pre človeka, ktorý chce žiť bezmanželský život pre Božie Kráľovstvo. Verí tomu, že jestvuje človek, ktorý mu hovorí: **Ja ťa milujem!** Znie nám to divne, že jestvuje človek, ktorý nás uisťuje o svojej láske? Ako čítame v prvom liste Timotejovi?

„Lebo jeden je Boh a jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi - človek Kristus Ježiš, ktorý vydal seba samého ako výkupné za všetkých, ako svedectvo v pravom čase.”

1 Tim 2,6

Niet pochybností o tom, že zasvätená čistota pre Božie Kráľovstvo je autentickým novozákonným a veľkonočným životným povolaním pre toho, kto je k tomu povolaný podobne ako Pavol.

Svedectvo viery a nádeje

„Uctievať sväto Krista, Pána, vo svojich srdciach,
stále pripravení obhájiť sa pred každým,
kto vás vyzýva zdôvodniť nádej, ktorá je vo vás.”

1 Pt 3,15

Ak sa niekto rozhodne pre bezmanželský život kvôli Božiemu kráľovstvu, tým dáva najavo, že ešte túži po čomsi viac, túži po naplnení večnou láskou a očakáva príchod ženícha. Bezmanželskosť v Cirkvi je znamením radikálnej viery a nádeje, že prichádza ešte čosi väčšie. Môže sa stať, že táto nádej na svojej ceste po splnení dlho bolestne vzdychá uprostred mnohých súžení. Ježiš hovorí:

„No prídu dni, keď im ženícha vezmú;
potom, v ten deň, sa budú postiť.”

Mk 2,20

Bezmanželskosť môže byť aj výrazom tohto „pôstu” a bolestného čakania na príchod Pána. V príbehu o dvoch stroskotancoch raz jeden raz druhý sleduje dialku a vždy opakujú tie isté slová: V dialke nič nevidím! Jeden mladý rehoľník, ktorý stál pred skladaním rehoľných sľubov, hovorí: „*V Kristovi poznáme cestu. Chceme žiť svoje sľuby preto, aby som ukázal tým, ktorí hovoria, že “v dialke nič nevidím”, že v dialke predsa vidno niečo.*” Bezmanželskosť kvôli Božiemu kráľovstvu má byť znamením a ukazovateľom cesty a zároveň má byť vyjadrením túžby po čomsi inom - po Bohu.

Bezmanželsky žijúci človek je ako verný sluha, ktorý v mene celého domu čaká na príchod svojho Pána:

„Bedrá majte opásané a lampy zažaté! Buďte podobní ľuďom, ktorí očakávajú svojho pána, keď sa má vrátiť zo svadby, aby mu otvorili hneď, ako príde a zaklope. Blahoslavení sluhovia, ktorých pán pri svojom príchode nájde bdieť. Veru, hovorím vám: Opáše sa, posadí ich k stolu a bude ich obsluhovať. A keď príde pred polnocou alebo až nad ránom a nájde ich bdieť, budú blahoslavení. Uvážte predsa: Keby hospodár vedel, v ktorú hodinu príde zlodej, nedovolil by mu vniknúť do svojho domu. Aj vy buďte pripravení, lebo Syn človeka príde v hodinu, o ktorej sa nenazdáte” (Lk 12, 35-40).

Mnohí môžu namietat, že ľudia dnes už nerozumejú tomuto znameniu nádeje. Možno toto znamenie pochopiť iba rozumom? Neexistujú svedectvá lásky, ktoré sú tiež nepochopiteľné, no i napriek tomu čosi vyžarujú zo seba? Aj celkom skrytý život, ktorý je radikálne zameraný

na Bohu, vyžaruje do sveta svoju silu. Charles de Foucauld žil v najväčšej skrytosti a nepochopenosti v africkej púšti. Navonok sa zdal byť jeho život úplne neplodným svedectvom. Po jeho smrti však jeho príklad začal žiariť, a jeho životný štýl až po dnešný deň mnohých priťahuje.

Slobodný pre spoločenstvo

„Vy ste náš list
napísaný v našich srdciach.”
2 Kor 3,2

V korintskom spoločenstve vystúpili falošní apoštoli, ktorí sa odvolávali na rôzne odporúčajúce listy. Pavol nemôže ukázať takéto listy, ale napíše tomuto pochybnosťami zmietanému spoločenstvu krásne slová:

„Vy ste náš list napísaný v našich srdciach, ktorý poznajú a čítajú všetci ľudia.
Veď je zjavné, že ste Kristov list, ktorý sme my vyhotovili, napísaný nie atramentom,
ale Duchom živého Boha, nie na kamenných tabuliach, ale na živých tabuliach srdca.”
2 Kor 3, 2-3

Teda on je s týmto spoločenstvom spojený najhlbším putom srdca. Kristus chce tento list jeho prostredníctvom dokončiť a doviest' toto spoločenstvo k završeniu. Toto završenie je snúbencké stretnutie s Kristom:

„Veď horlím za vás Božou horlivosťou.
Zasnúbil som vás jednému mužovi; aby som vás odovzdal Kristovi ako čistú pannu.”
2 Kor 11,2

Pavol v týchto obrazných slovách svoju službu spoločenstvu vidí ako službu sprievodcu, ktorý chce jemu zverených priviesť k ženíchovi. Vášnivou láskou Boha („*horlím za vás Božou horlivosťou*”) horlí za svoje spoločenstvo: všetko smeruje k svadbe! Ženich je Kristus, nevestou je spoločenstvo. Stretnutie oboch sa čoskoro uskutoční.

Z týchto myšlienok sv. Pavla jasne vidíme, že svoju službu spoločenstvu nevidí len ako funkčnú službu. U neho to má hlboko osobný charakter. Kňaz a bezmanželsky žijúci človek stojí v službe spoločenstva, ktoré je jeho živým „partnerom”. Bezmanželskosť má kňaza urobiť slobodným pre toto živé „ty” - pre spoločenstvo jemu zverené. Kňaz má byť „slobodným” poslom, ktorým jeho Pán môže disponovať pre spoločenstvo. Kňaz má byť k dispozícii pre spoločenstvo, ktoré nie je iba anonymnou masou bez tváre, ale spoločenstvom jednotlivých konkrétnych tvárí.

V každodennom živote to môže mať celkom konkrétne a veľmi „stereotypné” formy:

- ♦ Mať čas a byť ochotným venovať sa a slúžiť tomu konkrétnemu človekovi, ktorý je tam prítomný.
- ♦ Hrozí tu nebezpečenstvo, že sloboda pre spoločenstvo, vyplývajúca z bezmanželskosti, stane sa po čase čisto funkčnou disponovateľnosťou a zabudne sa na motiváciu z viery, o ktorej hovorí sv. Pavol v 2 Kor:

„Vy ste náš list napísaný v našich srdciach, ktorý poznajú a čítajú všetci ľudia.
Veď je zjavné, že ste Kristov list, ktorý sme my vyhotovili...”
2 Kor 3, 2-3

Mnohí dosvedčia na základe svojich vlastných skúseností, že ak sa na svoju bezmanželskosť dívajú tak, že chcú žiť pre spoločenstvo, potom sa im od spoločenstva dostane dôvery, oddanosti a lásky.

Poznáme samozrejme aj iný príklad. Niektorí kňazi po mnohých rokoch majú opačnú skúsenosť: Mohol by som slobodnejšie pracovať, vedel by som viac milovať, keby som žil v láske a bezpečí svojej vlastnej rodiny. Cesta vlastného dozrievania v priebehu rokov im ukázala, že zrieknutie sa manželstva a rodinného života ich doviedlo do skoro neznesiteľného vnútorného napätia. Ale táto skúsenosť niektorých kňazov, žeby ako ženatí vedeli lepšie a tvorivejšie pracovať pre svoje spoločenstvo, neruší zásadnú plodnosť tejto charizmy – bezmanželskosti pre Božie kráľovstvo.

Solidarita s tými, ktorí sa cítia byť v živote ukrátení

„Pane, nemám človeka...”

Jn 5,7

Mnohým ľuďom nie je dopriate šťastie manželského života. Je veľa ľudí, ktorí nemajú milovaného človeka a človeka, ktorý by ich miloval. Život týchto ľudí zostáva nenaplnený. Jeden diakon pred svojou vysviackou ako osobné motto si vybral slová: „*Pane, nemám človeka...*” Chcel byť vnímavý na volanie ľudí, ktorí sa cítia byť osamelí a nemilovaní. Svojím dobrovoľne zvoleným bezmanželským životom chcel byť solidárny s týmito ľuďmi: „*Pre týchto ľudí chcem byť znamením nádeje, že i takýto život vo svojom poslednom zameraní smeruje k láske - sme Bohom milovaní. Chcem im zviditeľniť Božiu náklonnosť a lásku.*”

I v tomto spočíva zmysel celibátu: žiť čosi zo zástupnej lásky Krista, ktorý nám zviditeľňuje a zastupuje Otcovu lásku. I bezmanželsky žijúci človek má sprostredkovať Božiu lásku pre tých, ktorým sa v živote nedostalo lásky. Má byť pre nich otcom, bratom a priateľom, aby „*mali človeka.*”

Kresťanská bezmanželskosť a sviatosť manželstvo

„Toto tajomstvo je veľké;
ja hovorím o Kristovi a Cirkvi.”

Ef 5,32

Slová z listu Efezanom hovoria o kresťanskom manželstve. Pavol vo sviatosťnom manželstve vidí názorné zobrazenie vzťahu Krista a Cirkvi. V kontexte manželstva sa na muža díva ako na Krista a v Cirkvi vidí ženu. Tento pohľad má korene v starozákonnej tradícii, ktorá vzťah Boha a ľudu predstavuje obrazom snúbeneckého a manželského vzťahu. Stačí si pomyslieť na slová Ozeáša, Jeremiáša alebo na Pieseň piesní, ktorá je snúbeneckou piesňou Boha a ľudu:

„Vtedy si ťa navždy zasnúbim,
za pravdu a právo si ťa zasnúbim,
za lásku a zľutovanie,
zasnúbim si ťa za vernosť,
takže poznáš Pána.”

Oz 2,21

„Pán prehovoril ku mne takto:

‘Chod’ a volaj do uší Jeruzalema:
 Toto hovorí Pán:
 Spomínam na milotu tvojej mladosti,
 na lásku tvojich zásnub,
 keď si ma nasledoval na pustatine,
 v nezasiatej krajine.“
 Jer 2,2

List Efezanom pri pohľade na sviatostné manželstvo čerpá z tejto starozákonnej tradície.

„Toto tajomstvo je veľké; ja hovorím o Kristovi a Cirkvi.
 Ale aj vy, každý jeden nech miluje svoju manželku ako seba samého.
 A manželka nech si ctí muža.“
 Ef 5, 32-33

Boh v Kristovi vyslovil svoje „áno“:

„Ved’ Boží Syn Ježiš Kristus, nebol ‘áno’ aj ‘nie’,
 ale v ňom bolo iba ‘áno’ .
 Lebo všetky Božie prisľúbenia, koľko ich je, v ňom sú ‘áno’ ...“
 2 Kor 1, 19-20

Toto „áno“ je „ánom“ Božej vernosti k zmluve so svojím ľudom. „Áno“ v kresťanskom manželstve je „rezonanciou“ tohto Božieho „áno“. Manželský zväzok preto je nerozlučiteľným, lebo je živým obrazom Kristovej zmluvy s Cirkvou. Túto pravdu pochopia len tí, ktorí veria:

„Vám je dané poznať tajomstvá Božieho kráľovstva.“
 Lk 8,10

Nemali by mať kňazské „áno“ pri vysviacke alebo doživotné sľuby ten istý neodvolateľný charakter? Či nemožno vidieť podobnosť medzi „ánom“ pri uzavieraní sviatostného manželstva a „ánom“ pri kňazskej vysviacke, i keď obe majú iný dogmatický význam. **V oboch prípadoch toto „áno“ má svoje korene vo vernosti a chce svedčiť o tajomstve Božej lásky.**

Aj na kresťanskú bezmanželskosť sa máme dívať pod zorným uhlom zmluvy. V celibáte kňaza spoločenstvo je tým druhým živým „ty“! Pavol, ako bezmanželsky žijúci sa díva na seba ako na sprievodcu (partnera) nevesty. Svojmu spoločenstvu v Korinte píše:

„Ved’ horlím za vás Božou horlivosťou.
 Zasnúbil som vás jednému mužovi;
 aby som vás odovzdal Kristovi ako čistú pannu.“
 2 Kor 11,2

A tak sú kresťanské manželstvo a kresťanská bezmanželskosť dvomi ohniskami jednej elipsy. Tajomstvo zmluvy nám odkrývajú rozdielnym spôsobom, ale zároveň nám ho i zahľujú. Je v nich čosi dočasného, akoby boli predzvesťou niečoho budúceho.

Kresťanské manželstvo môže bezmanželsky žijúcemu povedať: Čaká na teba stretnutie s Ním! Čaká na teba naplnenie všetkých tvojich túžob po láske v ňom! Tvoja bezmanželskosť – to ti hovorí naše manželstvo – má čosi do činenia s milujúcou spolupatričnosťou. Jedine z nej môžeš žiť. Cirkev potrebuje tvoje bedlenie a čakanie na neho! Ona potrebuje vernosť tvo-

jej strážiacej služby. Manželstvo potrebuje tvoje svedectvo a ukázanie smeru k tomu, ktorý má ešte prísť.

Pre Božie kráľovstvo bezmanželsky žijúci človek môže povedať manželom: Vo vašej „skúsenosti ešte nie celkom naplnenej lásky“, v časoch ohrozenia a nezáživnosti, pohliadnite na toho, ktorý ešte príde! Žite svoju manželskú zmluvu aj naďalej vo vernosti toho, ktorý vo svojej zmluve so svojím ľudom nikdy nebol neverný a ktorý svoju zmluvu spečatil naveky smrťou na kríži.

A tak v každom kresťanskom manželstve musí byť v tomto zmysle čosi panenského. V každej kresťanskej bezmanželskosti musí byť zas milujúca spolupatričnosť. **Manželia čerpajú silu k vernosti z vernosti bezmanželsky žijúcich a bezmanželsky žijúci čerpajú z vernosti manželov. A nakoniec aj jedni aj druhí žijú z vernosti toho, ktorý zostáva verný aj vtedy, keď my takí nie sme:**

„Ak sme neverní, on ostáva verný,
lebo seba samého zaprieť nemôže.“
2 Tim 2,13

Je jasné, že tento súvis medzi bezmanželskosťou a manželstvom je tajomstvom viery. Výslovne to hovorí aj list Efezanom, že je to veľké tajomstvo. Aj to je jasné, keď sa stráca zmysel pre tajomstvo viery, nebude zmyslu ani pre nerozlučiteľnosť kresťanského manželstva, a ani pre bezmanželskosť. **Keď sa už viac neďívame na tajomstvo kresťanského manželstva ako na zviditeľnenie zmluvy Boha a ľudu, potom už ani celibát nemá životný priestor, budúcnosť a zmysel. A keď sa stratí zmysel pre celibát, stratí sa aj zmysel pre tajomstvo kresťanského manželstva.**

Účasť na „kenozis“

„Stále nosíme na tele Ježišovo umieranie,
aby sa na našom tele zjavil aj Ježišov život“ (2 Kor 4,10).

Celibát umožňuje účasť na „kenozis“, na sebvyprázdnení Kristovom, na jeho láske až do konca, ktorá je viditeľná vo veľkonočnom tajomstve. Možno si však vyvoliť účasť na tomto tajomstve Kristovom? Nie je nám to Pánom pridelené? Ježiš svoju cestu a svoj život prirovnával trpiacemu Sluhovi Božiemu, ktorý svojím utrpením má zachrániť svoj ľud.¹ Čím viac preniká Ježiša toto vedomie, tým jasnejšie volá na cestu kríža tých, ktorí ho nasledujú:

„Potom zavola k sebe zástup aj učeníkov a povedal im:
“Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba,
vezme svoj kríž a nasleduje ma.”
Mk 8,34

V popredí nestojí len privátny osud učeníka, ale utrpenie, na ktorom bude mať účasť jeho učeník. Bude to účasť na utrpení Krista, ktoré sa úplne nesie v duchu „za vás“: Moje telo obetované za vás, moja krv vyliala za vás...

Ak kňaz alebo rehoľník počas svojho života – odhliadnuc od ochoty a nadšenia začiatku – svoj slobodne zvolený životný štýl bude pociťovať ako bolestné zrieknutie sa, potom začína

¹ Iz 42,1-9; 49, 1-6; 50, 4-9; 52, 13-53

kráčať úzkou cestou utrpenia, ktorou kráčal aj Kristus a bude s ním zvláštnym spôsobom zjednotený.

Znamením zmluvy Boha a ľudu bol obraz manželskej lásky. Ale ľud kvôli tvrdosti srdca nepochopil toto ináč celkom jasné a pochopiteľné znamenie. Keď prišiel ženích, ľud ho neprijal. Boh však zostáva stále verný. On nám dáva bláznivé znamenie svojej lásky - kríž. **Ukrižovaný ženích!** Popri takom znamení lásky ženícha by už nikto nemal prejsť nevšímavo.

„Ved' Boh tak miloval svet,
že dal svojho jednorodeného Syna,
aby nezhynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život.”
Jn 3,16

Život podľa sľubov je účasťou na tomto svedectve lásky kríža a nosí v sebe stigmy protikladu, bláznovstva a nepochopiteľného. Zasvätený život **nie je eschatologickou úvodnou radosťou, ale môže byť aj utrpením**. Podobne ako kríž aj sľuby sú znamením na tomto svete o tom, že „*Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna*”.

Ak sa pri pohľade na zasvätený život cítime nesvoji, to môže byť akýsi spôsob stiesnenosti, čo svet pociťuje pred krížom. Bolo by zlým vysvedčením zo zasväteného života, keby nechala svet „na pokoji”. Pri kňazskej vysviacke hovorí biskup novovysväteným: Ži z tajomstva kríža!

Vy ho milujete, hoci ste ho nevideli

„Vy ho milujete, hoci ste ho nevideli.
Ani teraz ho nevidíte, ale veríte a jasáte nevýslovnou radosťou, plnou slávy...”
1 Pt 1,8

Ak zasvätený život alebo celibát vyjadríme slovom bezmanželskosť, je to iba negatívny opis. **Bezmanželskosť neznamená život bez lásky**. V celibáte iba ten bude vedieť žiť, kto sa cíti byť milovaný. Tu hneď možno namietat: Láska ku Kristovi je predsa iná ako erosom začínajúca sa láska k nejakému človekovi. Áno, tieto dve lásky sú iné vo forme prežívania. No i napriek tomu možno povedať, že aj o nás platia slová: **V zasvätenom živote alebo v celibáte iba ten bude vedieť žiť, kto sa cíti byť milovaný**.

Nebudem môcť nasledovať Krista a milovať, ak nás bude viesť len kresťanská etika. To nádherné na láske, živenej vierou, nepochádza z nádherných etických princípov, ale z viery, že sa na mňa s láskou pozrel:

„Ježiš naňho pozrel s láskou...”
Mk 10,21

Čisto pragmatické chápanie užitočnosti celibátu nestačí pre zasvätený život alebo pre život kňaza a jeho dušpastiersku prácu. Tu je potrebná skúsenosť lásky a dialóg lásky medzi mnou a Kristom: „Miluješ ma?” V našej láske ku Kristovi je však aj čosi nenaplneného, slabého a možno je to neraz iba túžba. Nie je to tak aj v manželstve? Niekedy sú manželia smutní z toho, že i napriek všetkej láske chýba to úplné spojenie medzi nimi. V takých chvíľach myslíme aj my bezmanželsky žijúci na slová z knihy Zjavení:

„Dám mu biely kamienok a na kamienku napísané nové meno,
ktoré nepozná nik, iba ten, kto ho dostane.” (Zjv 2,17)

V niektorých veciach nás jedine Boh dokáže pochopiť, jedine on pozná naše meno a tajomstvá nášho srdca. Toto posledné, čo pozná len Boh a čo len on vie naplniť, nazývam zasvätenou čistotou, bezmanželskosťou.

O láske platí, že milujúci sú aj trpiaci. Milujúci si hovoria, že chcú spolu aj trpieť. Malo by to byť inakšie medzi Kristom a povolaným? Nieкого vášnivo milovať znamená aj veľa trpieť.

Zasvätený život by mal začať len ten:

- ♦ kto je vnútorne o tom presvedčený, že ho Boh prijíma s láskou takého aký je;
- ♦ že všetka jeho úzkosť z pocitu osamelosti pri Bohu sa mierni;
- ♦ kto verí tomu, že nemusí bezpodmienečne čakať na uistenie lásky zo strany nejakého človeka, aby bol schopný žiť a milovať;
- ♦ kto aj bez uistenia partnera/partnerky verí tomu, že je milovaniahodný.

Samozrejme, túto dôveru v Boha ľahšie dosiahne ten, kto v detstve a v mladosti zažil bezpodmienečnú lásku a prijatie a takto zakúsil, že jeho život je hodnotný. **Ľudia s pocitom ukrivdenej lásky a s pocitmi menejcennosti môžu mať ťažkosti v zasvätenom živote.**

Sv. Terézia z Avily hovorí, že zasvätený život je možný len v atmosfére priateľstva – priateľstva s Kristom. V tomto duchu definuje aj vnútornú modlitbu: „*Vnútoraná modlitba je priateľské zdieľanie, v ktorom vedieme dôverný rozhovor s tým, o ktorom vieme, že nás miluje.*”

Vášeň

Ak hovorím o nutnosti vášne pre život v sľube zasvätenej čistoty, v prvom rade si treba uvedomiť potrebu vzťahu lásky s Pánom, čo má byť fundamentom a pomocou pre tento sľub. Táto láska musí byť najhlbšou láskou v našom živote. **Aj keď určitým spôsobom milujeme aj iných a máme vo svojom živote aj iné vzťahy, naša prvá láska a najdôležitejší vzťah musí byť zakorenený v Pánovi.**

Konšt. 202 hovorí o tejto vášni: „*Ježiš uskutočnil svoju nedelenú oddanosť Otcovi a všetkým ľuďom životom, v ktorom nevstúpil do manželstva.*” **Táto nedelená láska nepozná žiadne kompromisy.**

Hoci my odpovedáme na Božie pozvanie sľubom, zasvätený život alebo celibát je Božím darom: „*Kristovo pozvanie k panenskému životu pre kráľovstvo nebeské je jeho vzácnym darom*”. Aby sme vedeli nasledovať príklad Ježiša Krista a odpovedať na jeho „*vzácnny dar*”, k tomu potrebujem vášeň. Bez nej sa môže zasvätený život premeniť na samoučel, aby som žil nejaký životný štýl, ktorý ma zaujíma. V horšom prípade môže byť prejavom strachu zo života a vyhýbaním sa vzťahom s ľuďmi. Bez svätej vášne nikdy nebudeme schopní viesť zdravý celibátny život. **Zasvätený život, bezmanželskosť sama osebe nie je cieľom, ale prostriedkom, ktorý nás vedie k premene skrze lásku a v láske. Jej pomocou sa máme stať milujúcimi ľuďmi.**

Kapitola 2 Evanjeliová chudoba

Origenes v jednej kázni hovorí, že egyptskí kňazi od faraóna dostali zem do vlastníctva. Jahve však svojim kňazom hovorí:

„Pán hovoril Áronovi:

‘Ty nebudeš mať v ich krajine nijaký dedičný majetok a nedostaneš nijaký podiel medzi nimi. Ja som tvoj podiel a tvoje dedičstvo medzi Izraelitmi.’“

Num 18, 20

Origenes pokračuje: „*Počujme, čo predpisuje Kristus, náš Pán, svojim kňazom: Tak ani jeden z vás, ak sa nezriekne všetkého, čo má, nemôže byť mojím učeníkom*“ (Lk 14,33). *Chvejem sa, keď to hovorím. Lebo tu obviňujem predovšetkým seba samého... Neobviňuje nás svedomie? Nechcem byť obvinený za dvojité a falošný život! Priznávam sa verejne pred ľuďmi, že je to takto napísané, i keď o sebe viem, že som to ešte nesplnil.*“

Hovoríme o chudobe, hoci ju skutočne ešte necítíme a nepocítili sme. No i napriek tomu tušíme, že chudoba je srdcom evanjelia a obnovy Cirkvi. Cesta nasledovania vedie cestou chudoby. Nemožno nasledovať Krista a obísť chudobu. Nemožno hovoriť o Kristovi a zamlčať chudobu.

Čím začať? Samozrejme Ježišom Kristom. **Ježiš áno, Cirkev nie!** Známy výrok. Prečo pôsobí Kristus modernejšie a je bližší ľuďom ako jeho Cirkev? Asi sme nevstúpili dôsledne na cestu nasledovania. Otázka nasledovania a chudoby nie je iba otázkou asketického úsilia, ale patrí do centra Kristológie. Vzťah k Ježišovi Kristovi nemožno „vybaviť“ len vo svojom vnútri a potom ako nejaký dodatok si klásť otázku ohľadom chudoby. Chudoba nie je dobrovoľná záležitosť kresťanov, ale je čímsi podstatným. Iba v tej miere vytušíme a zakúsime niečo z Krista, v akej miere ho budeme nasledovať v jeho chudobe.

1. Vášň za Boha podľa Konštitúcií

Ak hovorím o vášni za Boha v kontexte chudoby, tak myslím na môj najosobnejší vzťah a splynutie mojej osoby s osobou Krista. **Toto splynutie, táto identifikácia s Ježišom má byť najbohatším vzťahom zo všetkých mojich vzťahov.** Aj v budúcnosti budeme mať nejaké hodnoty vo vlastníctve, ktoré ovplyvnia našu identitu. Ale naše vlastnenie Pána a to, že sme jeho vlastníctvom, majú nás viesť k tomu, že on bude najvyššou a nenahraditeľnou hodnotou nášho života. *Konštitúcia 207* nám ukazuje túto vášnivú črtu nášho sľubu chudoby.

- ♦ **Prvá časť Konštitúcií** o chudobe nám dáva za príklad Ježiša ako model pre náš sľub chudoby. Z týchto Konštitúcií jasne vidíme, že sľub chudoby nie je samoučelný, je prostriedkom. **Lebo aj Ježišova chudoba mala za cieľ, aby nás on ako Boh obohatil.** Ježišova chudoba nebola pre seba samú, ale pre nás. Preto aj naša chudoba nás má viesť k tomu, aby „sme zanechali všetko a nasledovali ho.“ Pomocou chudoby sa pokúsime byť takí, aký bol Pán. Aby sme vedeli ohlasovať radostné posolstvo a byť na strane chudobných, naša identita má byť jeho identitou. Podobne ako ani Ježišova chudoba nebola cieľom, ale prostriedkom, tak má byť aj s našou chudobou.
- ♦ **Druhá časť Konštitúcií** zdôrazňuje, že naša ochota nasledovať Ježiša vyžaduje vášnivú odpoveď: Z lásky k Pánovi a z lásky k Božiemu kráľovstvu, všetko čo máme, dávame do služby Pánovi a našej misionárskej služby. Spolu s Kristom sa identifikujeme s chudob-

nými. Bez tohto osobného spojenia a identifikácie s Kristom by chýbala naša nutná vášeň pre život v sľube chudoby. Bez tejto vášnivosti by sa náš postoj mohol zmeniť na nepriateľský postoj voči materiálnym hodnotám stvoreného sveta alebo na závislosť na týchto hodnotách. **Bez vášne nasledovať chudobného Krista nie je možné dosiahnuť slobodu od praktického materializmu.** Táto sloboda je nevyhnutná aj k tomu, aby sme vedeli podľa príkladu Krista „objať“ chudobných, žiť solidárne s nimi so všetkými dôsledkami takého rozhodnutia.

Náš rast v sľube chudoby nie je iba otázkou vlastníctva materiálnych hodnôt, ale predovšetkým toho, či sa pripodobňujeme Kristovi, v ktorom nachádzame a ustavične ožívujeme svoju identitu.

Sľuby a Konštitúcie

Z textu Konštitúcií o troch sľuboch evanjeliová chudoba je najrozsiahlejšia. Pestrosť a mnohorakosť sľubu chudoby má svoj koreň v pestrosti:

- ♦ tradície a rozličnosti rehoľných spoločenstiev;
- ♦ v cirkevnom práve;
- ♦ v rozdielnych a v meniacich sa podmienkach nášho sveta;
- ♦ v miestnej kultúre a v prostredí, v ktorom žijeme
- ♦ a v našich potrebách a osobných záujmoch.

Niektoré časti Konštitúcií o chudobe v nás môžu vzbudiť dojem, že sú veľmi zákonnícke a nedávajú veľa popudov k modlitbe a k osobnému rozjímaniu. Príčina môže byť dvojaká:

- ♦ Je pravdou, že časti Konštitúcií o chudobe nemajú príliš veľký duchovný charakter. To nás však nesmie viesť k tomu, aby sme našu zodpovednosť pri reflexiách a modlitbách o týchto častiach Konštitúcií brali ľahostajne. Bolo by veľmi jednoduchým riešením, keby sme tieto časti brali len ako **právnický materiál. Ony nám totiž veľa hovoria o našej zasvätenosti Pánovi v sľuboch.**
- ♦ Chudoba – ako aj ostatné sľuby – nás niečo stoja. Inými slovami: Tieto právnické predpisy nám dávajú impulzy k tomu, ako sa nás celkom konkrétne a špeciálne týkajú tieto časti našich Konštitúcií a aké záväzky v sebe skrývajú.

Konš. 209-213 pojednávajú o praktických dimenziách nášho sľubu. Každá z nich dobre odzrkadľuje základný misionársky charakter života v SVD.

Konš. 209 je ťažko stráviteľná, lebo hovorí o tom, na strane koho máme stáť v tomto svete: Má to byť solidarita s chudobnými a utláčanými. Tým sa jasne určuje aj náplň našej práce. Dôležitosť tejto Konštitúcie je v tom, že v našej dobe sa znižuje počet tých, ktorí sú ochotní stáť na strane chudobných a spolu s nimi žiť.

I keď je *Konš. 209* veľmi dôležitá, *Konš. 210* je praktickým základom nášho sľubu chudoby: „*Sľub chudoby od nás totiž vyžaduje, aby sme veľkodušne postavili do služby našich misionárskych úloh svoj čas, svoje talenty, svoju prácu a majetok našej komunity.*“ Čas, talenty, práca a majetok našej komunity zahŕňa všetko a ich veľkodušné obetovanie je výrazom našej vášnivej oddanosti Pánovi a jeho veci. **Ak je naša identita zakorenená v Pánovi, potom sme schopní túto veľkodušnosť praktizovať. Ak nie sme schopní tejto veľkodušnosti,**

potom naša identita je v spomínaných veciach. Tie sú však určené pre dobro iných. Zaiste nás to bude stáť veľa síl, aby sme sa od nich oslobodili a naše slová o veľkodušnosti nezostali prázdnyimi slovami. Táto Konštitúcia môže poslúžiť ku spytovaniu svedomia a k osobnej reflexii.

Ježišova chudoba

„Ved' poznáte milosť nášho Pána Ježiša Krista,
že hoci bol bohatý, stal sa pre vás chudobným,
aby ste sa vy jeho chudobou obohatili.“
2 Kor 8,9

Je to jediné miesto v Novom zákone, ktoré výslovne hovorí o Ježišovej chudobe: Ježiš bol bohatý a kvôli nám sa stal chudobným. Čo to znamená?

List Filipanom tieto slová vysvetľuje takto:

„Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš:
On, hoci má božskú prirodzenosť,
nepridržal sa svojej rovnosti s Bohom,
ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu,
stal sa podobný ľuďom;
a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka.“
Flp 2, 6-8

Hymnus o Kristovi ospevuje Ježišove osobné dejiny, dejiny zrieknutia sa svojej rovnosti s Bohom. Kristove dejiny sa začínajú u Boha. Nemožno hovoriť o Kristovi, a pritom mlčať o Bohu. On prichádza od Boha. Jeho cesta je Božou cestou. Boh bol jeho celým bohatstvom. Mal všetko. Čo ešte potreboval? Mohol si všetko ponechať! Nikto mu v tom nebránil. Podľa ľudského zmýšľania všetko by malo zostať tak ako bolo. Ľudia často hovoria: „Čo človek vlastní, to má. Kto vie, čo príde. Je lepšie ak niečo máme.“ Ježiš však takto nezmýšľal. On nelipol na svojom bohatstve, ako by jeho osobné vlastníctvo bolo čímsi posvätným. On odovzdal všetko, čo mal a to nebolo málo. On sa nepýtal: „Čo mám z toho?“ On si jednoducho povedal: „Za vás a za všetkých dávam všetko.“

Na konci života už nemal nič, o čo by ho ešte smrť mohla obrať. „*On sa zriekol seba samého*“ úplne. **Ježiš zmenil Adamovu cestu: Človek chcel byť ako Boh. Ježiš ako Boh sa stal človekom, úbohým človekom.** Takto vykúpil tých, ktorí sa chceli hrať na boha. Človek zostáva človekom a Boh je jeho bohatstvom.

Ježiš kráča cestou chudoby. Už na začiatku svojho verejného účinkovania sa zaradil do zástupu hriešnikov, aby prijal Jánov krst pokánia (Mt 3, 13-17). Jeho miesto je medzi hriešnikmi, lebo iba takto vie celkom vierohodne splniť svoje poslanie. Jeho mesiášske poslanie ho vedie na posledné miesto. On dôsledne – až po kríž – žije dôsledky svojej chudoby. Práve v tom sa cíti byť celkom zjednotený s Bohom. Otec to potvrdzuje slovami:

„A z neba zaznel hlas:
Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie.“
Mt 3,17

Ježiš zostal verný svojej ceste i napriek pokušeniam. Svedčí o tom príbeh pokúšania na púšti. Trojité pokušenie je akoby trojitým útokom na Ježišovu chudobu. Satan chce Mesiáša, ktorý:

- ♦ je silný a mocný;
- ♦ uchránený od ľudskej biedy a chudoby;
- ♦ ktorý zostáva aj na zemi vo svojej nebeskej sláve a vyhne sa biede ľudstva: „Ty nemôžeš zostať dole, tvoje miesto je hore. Ty predsa nesmieš hladovať a žiť bez zaručenej ochrany anjelov.“

Ježišovo jasné „nie“ k ponukám satana je rozhodným „áno“ k chudobe a biede ľudského života. On sa stal celkom jedným z nás. Na rozdiel od nás, on sa nezľakol dôsledkov nášho ľudského života. **My sa totiž často pokúšame byť viac než sme. Sme deťmi Adama, ktorí by svoju biedu chceli šikovne zakryť.** Ježiš kráča našou ľudskou cestou až do konca, do trpkého konca. On nepoužije žiadne prostriedky na zakrývanie svojej chudoby. On zostáva verný svojej chudobe.

„Líšky majú svoje skrýše a nebeské vtáky hniezda,
ale Syn človeka nemá kde hlavu skloniť.“

Mt 8,20

Na začiatku svojho pozemského života leží v jasliach, ktoré patria komusi cudziemu. Aj na konci života ho kladú do cudzieho hrobu. Taká bola jeho cesta. „*Syn človeka nemá kde hlavu skloniť.*“

Nemožno hovoriť o evanjeliovej chudobe, ak nehovoríme o Ježišovi. A nemožno hovoriť o Ježišovi, ak nehovoríme o jeho chudobe. Ježiš sa nehral na chudobného, on bol skutočne chudobný. On sa nemusel akoby neprirodzeným spôsobom a násilne cítiť solidárnym s chudobnými, on bol jedným z nich.

Ježiš sa nestal chudobným preto, žeby pohrdal s bohatstvom stvoreného sveta (on si ho vážil), ale preto, že jeho jediným bohatstvom bol Boh. Jeho životnú cestu sprevádza Božie uistenie:

„Toto je môj milovaný syn,
v ktorom mám zaľúbenie.“

Mt 3,17

Iba vo svetle týchto slov možno pochopiť jeho chudobu: On sa úplne oddáva Bohu. Nič nestojí medzi ním a Otcom. On sa cíti byť pri Otcovi v bezpečí a zjednotený s ním. Nemá strach o seba samého. A práve preto sa vie celkom venovať ľudom. **Ježišova chudoba nie je samoúčelná. Ona je výrazom jeho oddanosti Otcovi a ľudom.**

Blahoslavení chudobní

Ježiš nebol voči chudobe a bohatstvu ľahostajný. Isté je, že jeho poslanie patrí všetkým, tak chudobným ako i bohatým. Zo svojej lásky nevylúčil nikoho. Ale chudobní boli zvlášť blízki jeho srdcu. Chudobným sa prihováral inakšie ako bohatým. Jeho slová sú jasné: Blahoslavení chudobní a beda vám... Nikdy nehovoril o tom, žeby bohatstvo bolo znamením Božieho vyvolenia. Skôr hovoril o prvých a posledných miestach (*Mk 10,31*).

Kto sú tí chudobní, ktorých Ježiš spomína a blahoslaviť? Možno to vidieť v jeho účinkovaní:

- ♦ uzdravuje chorých a posadlých,
- ♦ prijíma pozvania od mýtnikov a hriešnikov,
- ♦ obracia sa k ženám a deťom.

V jeho živote možno vidieť to, čo ohlásili proroci:

„Chodte a oznámte Jánovi, čo počujete a čo vidíte:
Slepí vidia, chromí chodia, malomocní sú čistí, hluchí počujú, mŕtvi vstávajú
a chudobným sa hlása evanjelium.“
Mt 11,4

Sv. Matúš takto formuloval blahoslavenstvá: „*Blahoslavení chudobní v duchu...*“ (Mt 5,3). Toto rozšírenie má svoje odôvodnenie. Matúš má pred očami svoje cirkevné spoločenstvo. Ako možno uskutočniť Ježišovu požiadavku, ktorý žil ako potulný kazateľ a chodil z jedného mesta do druhého, keď sa už neskoršie vytvorila cirkevná obec so svojimi pevnými štruktúrami a ľudia už neputovali za Ježišom, ale mali svoje rodinné zväzky, svoje povolanie a stále bydlisko?

V takejto situácii Matúš už nemohol iba jednoducho opakovať Ježišovo vyhlásenie „*blahoslavení chudobní*“. Veľmi ľahko by mohlo spoločenstvo bez uváženia vzťahovať tieto slová na seba a myslieť si, istotne im patrí Božie kráľovstvo. Aby sa vyhol tomuto nedorozumeniu, k Božiemu prisľúbeniu pridáva zároveň aj Božie požiadavky. Matúš neodvoláva Ježišovo vyhlásenie o novom Božom poriadku, v ktorom chudobní (plačúci, hladujúci atď.) sa dočkajú svojich práv. Matúš prízvukuje dôsledky a základné postoje chudoby, ktoré majú charakterizovať učeníkov. Len tieto ich kvalifikujú pre Božie kráľovstvo. Vonkajšok neznamená nič, rozhoduje vnútro človeka. Chudoba má byť základným vnútorným duchovným postojom človeka. Matúš myslí na ľudí, ktorí sa ocitli na hraniciach svojich možností, no nerezignujú, ale majú odvahu celkom sa odovzdať Bohu. Oni sú takí chudobní, že Boh sa môže stať ich bohatstvom. V prvom blahoslavenstve sa odzrkadľuje Ježišova skúsenosť a skúsenosť prvého cirkevného spoločenstva, že chudobní sú otvorenejší pre evanjelium ako bohatí, ktorí sú naplnení sebou samým a svojím bohatstvom a sú si príliš istí svojou vecou. U nich „*starosti, bohatstvo a rozkoše života postupne udusia*“ (Lk 8,14) Božie slovo a neprinesú úrodu.

Nasledovať Ježiša

„Nebudte ustarostení o svoj život.“
Mt 6,25

Základným problémom človeka je strach a vyrovnáť sa so strachom. Zdá sa, že najlepšou životnou zárukou je vlastníctvo a majetok vo všetkých jeho variantoch. Vyrieši to však problém strachu? Zdá sa, že prechodne áno, ale proti moli a hrdzi nič nepomôže.

Strach nás núti klásť si otázku o zmysle nášho života: Komu ďakujeme za svoj život a za seba samých? Tu existuje zákonitosť veľkého nebezpečenstva: **Kto sa chce sám postarať o svoj život, kto ho chce mať absolútnou istotou vo svojich rukách, ten musí znášať aj dôsledky tohto postoja. Natrvalo je tento postoj nad silu človeka.**

Keď hovoríme o najhlbšej podstate a prameni nášho života, nemôžeme zabudnúť na Ježišove slová: „*Nebudte ustarostení o svoj život.*“ **To nie je príkaz, ale skôr pozvanie k životu.** Pán hovorí: Nemáte byť ustarostení o svoj život. Koniec koncov ani nemáte možnosti niečo zmeniť. O čo ste ustarostení – chlieb, oblečenie, peniaze a ešte všeličo iné –, to všetko zostáva za

tým, čo najviac potrebujete. V poslednom dôsledku ide o život, a to si neviete dať, ani zaplatiť:

„A kto z vás si môže starosťami pridať
čo len lakeť k svojmu životu?“

Mt 6,27

Vy nemusíte byť ustarostení o svoj život: „*Pozrite sa na nebeské vtáky: nesejú, ani nežnú, ani do stodôl nezhrmažďujú, a váš nebeský Otec ich živí. Nie ste vy oveľa viac ako ony? A čo sa tak staráte o svoj odev? Pozrite sa na poľné ľalie, ako rastú: nepracujú, nepradú; a hovorím vám, že ani Šalamún v celej svojej sláve nebol oblečený tak ako jediná z nich. Keď teda Boh takto oblieka poľnú bylinu, ktorá dnes je tu a zajtra ju hodia do pece, o čo skôr vás, vy maloverní?! Nebuďte teda ustarostení a nehovorte: „Čo budeme jesť?“ alebo: „Čo budeme piť?“ alebo: „Čo si oblečieme?“! Ved' po tomto všetkom sa zháňajú pohania. Váš nebeský Otec predsa vie, že toto všetko potrebujete“ (Mt 6,26-32).*

Boh pozná hodnotu nášho života. Môžeme mu dôverovať a vložiť svoj život do jeho rúk. Nemusíme mať strach. Moc strachu je Božou mocou zničená. Našou jedinou úlohou má byť:

„Hľadajte teda najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť
a toto všetko dostanete navyše.“

Mt 6,33

Chudoba nie je na prvom mieste nejakým asketickým princípom, ale výrazom viery a dôvery: Dôvera v Boha ma oslobodzuje od strachu, že svoj život si musím naplánovať a zaisťovať len sám. Môžem sa spoľahnúť na Boha a preto svoj život žijem v dôvere a viem sa ľahšie odpútať od mnohých vecí.

Takáto dôvera má aj svoje konkrétne dôsledky, ktoré sa týkajú majetku. Vo výzve Ježiša ide o to, aby sme sa celkom oddali Bohu:

„Nik nemôže slúžiť dvom pánom;
pretože buď jedného bude nenávidieť a druhého milovať,
alebo jedného sa bude pridŕžať a druhým bude opovrhovať.
Nemôžete slúžiť aj Bohu aj mamone.“

Mt 6,24

„Lebo kde je tvoj poklad,
tam bude aj tvoje srdce“.

Mt 6,21

S kráľovstvom Božím je podobne ako s pokladom, ktorý je skrytý v zemi. Kto ho nájde, od radosti predá všetko čo má, a kúpi to pole (Mt 13,44).

Získať život – Mk 10,17

Nie každý sa zachová tak, ako sa zachoval muž, ktorý našiel poklad ukrytý v poli. Príbeh o bohatom mládencovi sa končí inakšie, čo nás môže šokovať a provokovať. Aj samotní učenici boli „zarazení“ (Mk 10, 24.25).

O čo ide v tomto príbehu? Snáď o obvinenie bohatých? Alebo o prebudenie sociálnej spravodlivosti u boháčov? O chválu chudoby? Ježiš volá bohatého mladíka, aby ho nasledoval:

„Príď a nasleduj ma!“ Má predať všetko, čo má. Ježiš mu neukazuje biedu sveta. O bohatstve a chudobe v príbehu nie je spočiatku reč. Od začiatku ide hlavne o Boha a jeho kráľovstvo: „Nik nie je dobrý jedine Boh“; „lebo Bohu je všetko možné.“

„Ježiš naňho pozrel s láskou a povedal mu:
 'Jedno ti ešte chýba. Chod', predaj všetko, čo máš,
 rozdaj chudobným a budeš mať poklad v nebi.
 Potom príď a nasleduj ma!'
 On pri tomto slove zosmutnel a odišiel zarmútený,
 lebo mal veľký majetok.
 Mk 10, 21-22

Mladík sa pýtal: „Učiteľ dobrý, čo mám robiť, aby som obsiahol večný život?“ On chce získať život sám. **Nepochopil ešte hlbšiu otázku: Čo mám zanechať?** Má ešte strach dôverovať čomusi inému ako svojmu konaniu. Má strach opustiť aj svoje bohatstvá. **Strach je tu vlastne prekážkou viery a bráni mu v tom, aby nasledoval Ježiša.**

„Ani kapsu na cestu si neberte...“ - Mt 10,10

S pochopením tejto rady pre poslov evanjelia máme asi ťažkosti :

„Neberte si do opaskov ani zlato ani striebro ani peniaze;
 ani kapsu na cestu si neberte ani dvojce šiat ani obuv ani palicu,
 lebo robotník si zaslúži svoj pokrm.
 Mt 10, 9-10

Nikto sa nevydáva na cestu bez peňazí. Sme tým neverní evanjeliu? Platia tieto slová len pre vtedajšiu dobu? Sú iba literárne prehnane formulované, aby sa viac prízvukovali určité pravdy? O čo tu vlastne ide? Závisí ohlasovanie evanjelia od obuvi a šiat poslov evanjelia? Matúš začína tieto inštrukcie vetou, ktorá môže byť kľúčovou pri ich pochopení: „*Zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte*“ (Mt 10,8). **Učeníci v Ježišovej blízkosti zdarma, gratis zakúsili Božiu blízkosť. Spásu si nemožno zaslúžiť ani zaplatiť za žiadne peniaze sveta. Ona je nezaplatiteľná. Ona je milosť.** Aby evanjelium nestratilo svoju vieryhodnosť, musí nosiť pečať tejto nezaplatiteľnosti. Poslovia evanjelia nemôžu zo svojho poslania získať nejaký kapitál. To, čo dávajú, to aj sami dostali. **Nie je to ich zásluha a spásu nemožno očakávať len od nich. Nemajú byť ustarostení ohľadne toho, ako pomôcť evanjeliu všelijakými možnými prostriedkami. Ono má silu v sebe.**

Čo sa spočiatku javilo ako rigorózna požiadavka, ktorá by nás mala vyburcovať k veľkým asketickým výkonom chudoby, to sa teraz javí ako prisľúbenie: Boh je ten, ktorý sám dáva spásu. Kto dôveruje jemu, ten sa nemusí poisťovať zlatom a striebrom.

2. Konkrétne dôsledky

Ak sa hovorí o chudobe ako o vnútornom postoji a zmýšľaní, v tom sme nápadne veľmi rýchlo všetci jednotní. Keď však v nasledovaní Ježiša vykonáme prvé skutočné kroky a chceme ho doslovne nasledovať podľa evanjelia, potom už prichádzajú prvé otázky a námietky: „To predsa nemožno brať doslovne! Kde by sme prišli, keby sme slová evanjelia brali doslovne?“

Teoreticky je dnes v Cirkvi všetko jasné. Máme plné ústa slov: „slúžiaca cirkev“, „cirkev chudobných“. Najviac škodí správne mu chápaniu chudoby slovný radikalizmus, ktorý nevidí zjavné ťažkosti spojené s chápaním chudoby. Treba mať jasno v pojmoch, čo nás varuje a uchráni od falošných alternatív a rigorózných tendencií:

- ♦ **Chudoba je podľa Písma svätého veľmi komplexný pojem.** Existuje chudoba (hospodárska bieda, sociálna bieda, kultúrna bieda), ktorá je nedôstojná človeka a máme sa usilovať so všetkými silami ju odstrániť. Boh je na strane týchto ukrivdených, ktorí padli do rúk zbojníkov. Boh očakáva, že tí, ktorí v neho veria, v jeho mene budú tiež na strane ukrivdených. Na druhej strane existuje chudoba, ktorá nesmie byť odstránená za žiadnu cenu, lebo ona je predpokladom pre vieru a pre opravdivé kresťanstvo. V tejto chudobe - otvorenosť, prázdnota -, jediným bohatstvom človeka je Boh a ona otvára aj oči pre potreby blížnych. Táto chudoba podľa Písma sa môže prejaviť len tam, kde človek nechce iba sám a svojimi silami zabezpečiť si život.
- ♦ **Chudoba v duchu** nás učí prijať svoju závislosť na Bohu. Dnešný svet potrebuje toto svedectvo, lebo sa klania rôznym sociálnym a materiálnym bôžikom.
- ♦ **Vnútorne byť slobodní od úspechu a pôct.** Chudoba v duchu vedie k slobode od týchto vecí. V dnešnej dobe sa vynakladá toľko úsilia po úspechoch a počtách, že ľudský život a jeho hodnota sa meria iba podľa toho, kto čo dosiahol. Náš život má byť v protiklade s takým zmýšľaním a so stratou toľkých energií pre zbytočné veci.
- ♦ **Chudobu v duchu evanjelia nemožno chápať len „vnútorne“, alebo len materiálne.** Chudoba nie je ani útekou do čisto „duchovných sfér“, ale ani len ekonomickou záležitosťou. Pri chudobe sa nemôžem utiahnuť do akéhosi vnútorného sveta a nahovárať si, že stačí len môj osobný vnútorný postoj. Na druhej strane nemôžem chudobu obmedziť len na finančnú sféru. Človeka nikdy nemožno vtlesniť iba do jednej dimenzie, lebo jeho rozdielne dimenzie úzko súvisia.
- ♦ **Chudoba je v blízkom vzťahu s krížom.** Spásu totiž nemožno hľadať a chápať iba v akomsi prirodzenom vývoji stvoreného sveta, ale v kríži. Kríž však neznehodnocuje stvorený svet. Z evanjelií poznáme, aké významné miesto má stvorený svet v posolstve Ježišovom. Pri všetkej svojej chudobe Ježiš nepohrdal darmi stvoreného sveta. Stále treba mať na zreteli napätie medzi bohatstvom stvoreného sveta a krížom, čo je naznačené aj v teológii vtelenia a kríža.
- ♦ **Podľa Nového zákona chudoba nie je otázkou zákona a príkazu.** Ježiš mal okolo seba ľudí, ktorí nezanechali všetko: Lazár a jeho sestra Mária a Marta; ženy, ktoré ho doprevádzali; Nikodém; Jozef z Arimatey atď. Ježiš bol často hosťom aj u dobre postavených ľudí. Chudobu teda nemožno zákonmi a príkazmi naordinovať. To však neznamená, že je ponechaná svojvôli jednotlivca. Ježišova chudoba skôr provokuje k nasledovaniu jeho životného štýlu.

Takéto diferencované chápanie chudoby netreba upodozrievať z jej znehodnotenia. Cieľom je komplexné chápanie chudoby podľa Písma svätého, ktoré nás uchráni od bezhlavého rigorizmu. Tieto myšlienky nám prezrádzajú, ako je ťažko zostaviť nejaké všeobecné pravidlá. Niektorí si preto môžu myslieť, že nasledujúce konkrétne návrhy budú málo „konkrétne“. Je tu veľké nebezpečenstvo, že budeme hľadať čosi veľké a vzdialené a pritom stratíme z dohľadu to, čo je na dosah ruky. Chceme len naznačiť určitý smer a prvé kroky k životu v chudobe.

Chudoba pred Bohom – vášeň

Chudoba je podľa evanjelia predovšetkým výrazom vášnivej dôvery v Boha, ktorá si nič nechce ponechať a odváži sa úplne odovzdať Bohu. Vtedy sa podobáme človekovi, ktorý našiel poklad v poli:

„Nebeské kráľovstvo sa podobá pokladu ukrytému v poli.
Keď ho človek nájde, skryje ho a od radosti z neho ide,
predá všetko, čo má, a pole kúpi.
Nebeské kráľovstvo sa podobá aj kupcovi,
ktorý hľadá vzácne perly.
Keď nájde veľmi cennú perlu,
ide, predá všetko, čo má, a kúpi ju.“
Mt 13, 43-44

Provokujúca dynamika tejto chudoby pramení v známej vete *Simony Weilovej*: „*Hrdina nosí svoju výzbroj, svätý je nahý.*“ Toto hovorí aj príbeh o Dávidovi a Goliášovi: Goliáš je oslavovaný ako hrdina, ozbrojený až po zuby a Dávid, mladý pastier, je bez výzbroje, je „nahý“: „*Ty ideš proti mne s mečom, kopijou a oštepom, ja však idem proti tebe v mene Pána zástupcov...*“ (1 Sam 17,45). Výzbroj nič neznamená. Svätý je nahý. On sa nepotrebuje poistiť.

Križ ako znamenie viery ukazuje nám Ježiša nahého. Strhli z neho odev. Ježiš ako svätý Boží nenosí žiadnu výzbroj, je nahý.

Pred Bohom je chudobný ten, kto si uvedomí svoje hranice; kto žije z viery, že je stvorením a nezúfa nad tým. Ba viac: kto sa cíti byť Bohom prijatý ako stvorenie s jeho mnohými hranicami. Chudoba pred Bohom znamená:

- ♦ Smiem byť takým, aký som, aj s mojimi hranicami. Nemusím sa ukazovať, že som viac, než som v skutočnosti.
- ♦ Nemusím si predstierať, že čosi znamenám. Smiem prijať seba samého bez sebahodnotenia i bez narcizmu.
- ♦ Smiem vychádzať z toho, že hodnotu a uznanie si nemusím pred sebou vybojovať a nemusím o ne žobrať a vynucovať od iných. Svoju hodnotu mám od Boha. Aj napriek mojej úbohosti som v jeho očiach vzácny a milovaniahodný. A preto smiem byť sebou samým. Nemusím hrať cudzie roly, môžem prevziať svoju vlastnú.

V tomto zmysle je blahoslavený (por. Mt 5,3) ten človek, ktorý smie byť chudobný. On nie je pyšný, nepohrda sebou samým, pred Bohom je jednoducho taký, aký je. Iným spôsobom sotva nájde seba samého. Svoju identitu objaví, ak zakúsi náklonnosť a prijatie. To je milosť: Boh sa skláňa ku mne; on je pre mňa. Táto skúsenosť znamená zároveň aj koniec strachu a začiatok slobody:

„Ak je Boh za nás, kto je proti nám?“
Rim 8,31

Ak nezakúsim svoju biedu a chudobu týmto spôsobom, potom som nútený sebe samému dokazovať a demonštrovať, že kto som. Nezostane mi nič iné, ako požadovať od seba nemožné veci:

- ♦ Absolútne neodôvodnene budem od seba požadovať absolútne veci.

- ♦ Budem stále preťažený výčitkami svedomia, ktoré ma budú hnať k stále väčším výkonom.
- ♦ A takto si vytvorím pre seba svoje vlastné bohatstvá, moje polovičaté blahoslavenstvá.
- ♦ To však bude moja smrť, lebo v mŕtvych veciach budem hľadať svoju identitu a budem si myslieť, že skrze ne a skrze moje výkony budem hodnotný a milovaniahodný. Hriech však spočíva v tom, že sa chcem poistiť skrze moje výkony. Pokúsim sa budovať svoju vlastnú nesmrteľnosť a končím v smrti. Seberealizácia a chcieť sa presadiť vlastnými silami znamená smrť. Asi na to myslí Pavol, keď hovorí: „*Lebo mzdou hriechu je smrť*“ (Rim 6,23).

Moc, schopnosti a bohatstvo sa v našej dobe stali symbolmi identity. Toto zmýšľanie sa dostáva aj do Cirkvi. Stačí keď si pomyslíme na pokusy o seberealizáciu bez ducha evanjelia - bez zákonitosti odumierania pšeničného zrnka. Evanjelii hovoria, že na tejto ceste svoju identitu nenájdem. Pretože všetko mať a všetko dosiahnuť neznamená ešte plnosť života:

„Lebo kto by si chcel život zachrániť, stratí ho,
ale kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho.“
Mt 16,25

Ježiš sa stal celkom chudobným. Smrť mu nemohla vziať už nič. Ježiš takto našiel svoju identitu:

„Preto ho Boh nad všetko povýšil a dal mu meno,
ktoré je nad každé iné meno...“
Flp 2,9

Láska, ktorá nás núti vyjsť zo seba samých, zabudnúť na seba a odvážiť sa prijať biedu svojej duše, táto láska a veľkonočná viera patria nerozlučne spolu:

„My vieme, že sme prešli zo smrti do života, lebo milujeme bratov.
Kto nemiluje, ostáva v smrti.“
1Jn 3,14

„Chudobu pred Bohom“ nemožno v mene „fyzickej chudoby“ upodozrievať ako zradu chudoby a odsunúť nabok. „Chudoba pred Bohom“ je výrazom našej existencie ako stvorených bytostí a preto zostáva pre vieru čosi podstatné. Keby na svete vývoj išiel tým smerom, že sa celkom odstráni fyzická chudoba a bieda, tým sa otázka chudoby v duchu evanjelia nestane bezpredmetnou. Ináč by sa človek sýtil iba chlebom. A vieme, že nielen chlebom sa živí človek. Bolo by veľkým pokušením túžby človeka obmedziť iba na potreby telesného hladu a chcieť ho kŕmiť iba produktmi sveta (por. Prvé pokušenie Mt 4,3 +).

Bohatí sú neraz chudobnejší ako ľudia, ktorí žijú v skutočnej biede. Koľko biedy prezrádzajú celkom konkrétne také javy ako útek k drogám, k alkoholu a ku konzumnému štýlu života. Tým nechcem podceňovať skutočnú chudobu mnohých chudobných. Chcem len poukázať na to, že otázku chudoby nemožno zúžiť iba na jednu dimenziu - na dimenziu fyzickej chudoby.

Nezaplatiteľnosť

Túžba vlastniť je základnou tendenciou človeka, ktorá sa v posledných desaťročiach výrazne zosilnila. Celospoločenský vývoj vedie k tomu, že si kladieme väčšie nároky, chceme mať viac a viac. Hospodárstvo žije z rastu. Čo je to však za hospodárstvo, ktoré zostane „zdravé“ iba za cenu chorých ľudí a chorej prírody?

Človeka sa zmocní túžba nekontrolovateľného vlastníctva a chamtivosti. Nový zákon hodnotí chamtivosť ako modloslužbu:

„Lebo uvedomte si a pochopte, že ani jeden smilník
ani nečistý ani chamtivec, čo je modloslužobník,
nemá dedičstvo v Kristovom a Božom kráľovstve.“
Ef 5,5

„Umíťvujte teda svoje pozemské údy: smilstvo, nečistotu, vášeň,
zlú žiadostivosť a lakomstvo, čo je modloslužba!“
Kol 3,5

Chamtivosť ako žiadostivosť nie je čiastkovým zlyhaním, ale základným modloslužobným životným postojom. Je to démonické čaro a zároveň démonická kliatba. Ježiš jasne hovorí:

„Nik nemôže slúžiť dvom pánom;
pretože buď jedného bude nenávidieť a druhého milovať,
alebo jedného sa bude pridívať a druhým bude opovrhovať.
Nemôžete slúžiť aj Bohu aj mamone.“
Mt 6,24

I keď kúpna sila dnešného človeka v niektorých krajinách je veľká, sú predsa veci, ktoré sú nezaplatiteľné. Samotný život je nezaplatiteľný. Život je dar.

Kresťania dnešnej doby majú veľkú úlohu, ktorá spočíva v tom, že majú prebúdzat' a udržovať v ľuďoch zmysel pre „nezaplatiteľné“. V tomto poslaní nás nikto nenahradí, to oprávňuje našu existenciu pred Bohom a pred ľuďmi:

„Ved' viete, že ... ste boli vykúpení nie porušiteľným striebrom
alebo zlatom, ale drahou krvou Krista,
bezúhonného a nepoškvrneného Baránka.“
1Pt 1,18-19

Veľmi citlivo sa dotýka poslania Cirkvi, ak sa do vedomia ľudí dostane ako samozrejmosť, že za všetky cirkevné služby treba platiť. Nový zákon varuje cirkevných predstavených pred chamtivosťou (2Pt 2,3). Chamtivosť a túžba vlastniť sa nemusí vzťahovať na svoje vlastné potreby. Môže byť maskovaná „starosťou“ o svoju inštitúciu, o svoje spoločenstvo atď.

Pavol sa úzkostlivo staral o to, aby svoju službu evanjeliu jasne oddelil od peňazí. Snažil sa prácou svojich rúk zarobiť si na živobytie a pastoračnú službu. Za žiadnych okolností nechcel ohlasovanie evanjelia vystaviť oslabeniu vierohodnosti:

„Ved' sa, bratia, pamätáte na našu prácu a námahu.
Vo dne v noci sme pracovali, aby sme nikomu z vás neboli na ťarchu,
a tak sme vám hlásali Božie evanjelium.“ (1Sol 9,2)

„Ved' sami viete, ako nás treba napodobňovať,
lebo sme nežili medzi vami neporiadne,
ani sme nejedli niečí chlieb zadarmo,
ale vo dne v noci sme ťažko a namáhavo pracovali,
aby sme nikomu z vás neboli na ťarchu.
Nie že by sme na to nemali právo,
ale chceli sme vám seba dať za vzor, aby ste nás napodobňovali.
2Sol 3,7-9

Svedčíme o nezaplateľnosti, keď za každú službu si dáme zaplatiť? Spoznávajú ešte ľudia z našich postojov, že horíme za ohlasovanie evanjelia, že ono je našou vášňou? Cirkev musí vo svojej vlastnej praxi svedčiť o tom, že čosi robí aj tak, že za to nič nedostane. A tu nesmieme zostať len pri duchovnom chápaní chudoby - len pri vnútornej chudobe. Vnútoraná chudoba potrebuje aj vonkajšie znamenia. Ak sme ochotní čosi robiť, za čo doslovne nedostaneme nič, tým svedčíme o tom, že odovzdávame ďalej to, čo sme zadarmo dostali.

Kapitola 3 Apoštolská poslušnosť

Sľub poslušnosti má svoje smutné dejinné zázemie tak v cirkevných ako i svetských dejinách. Spomeňme si na výhovorky nacistov, že oni konali len z príkazu. Aj kresťanská asketika a pedagogika prispeli k negatívnemu chápaniu sľubu poslušnosti svojím podielom. Cirkevno-právne poslušnosť nie je zaťažaná len tzv. slepou poslušnosťou, ale aj tendenciou všetky banálne situácie všedného života v spoločnom živote vysvetľovať ako vôľu Božiu.

Nie sme vôbec prekvapení, že na pozadí takého historického vývoja poslušnosť dnes mnohí stotožňujú s neslobodou, závislosťou, odcudzením sebe samému a nerozumnosťou. Podľa niektorých poslušnosť je prekážkou slobodného vývoja, zrelosti, vlastnej zodpovednosti, kreativity a fantázie. Nedíva sa na ňu ako na čnosť, ale ako na nutné zlo, ktoré je potrebné pre spolunažívanie (regulovanie vzájomnej spolupráce a spoločného života) a ktoré treba redukovat' na minimum. V takýchto okolnostiach je problematické hovoriť o Ježišovej poslušnosti a o tom, na čo myslel Ježiš pri poslušnosti.

Nemožno nevidieť, že spoločenský a cirkevný vývoj koncom dvadsiateho storočia zásadne sa dotýka aj problematiky poslušnosti. Uvediem len niektoré pohľady:

- ♦ V dôsledku novodobých dejín a oslobodzovacích procesov v značnej miere získal subjekt (osoba) na svojej vážnosti. Vidíme to napr. v tom, aká vážnosť sa pripisuje zodpovednosti občanov za vývoj a budúcnosť štátu, viac sa rešpektuje svedomie jednotlivcov pri vykonávaní vojenskej služby v prípade, že nechcú brať do rúk zbraň.
- ♦ Hlboké zmeny feudalistického spoločenského zriadenia na demokratické spochybnili bývalé chápanie a odôvodnenie poslušnosti.
- ♦ Cieľom pedagogiky a výchovy už nie je poslušnosť, ale emancipácia, sebarealizácia, určovanie svojho osudu, spontánnosť, kreativita, fantázia atď.

Chápanie Cirkvi ako Božieho ľudu a zdôrazňovanie slobody svedomia po II.vatikánskom koncile vytvorili nové podmienky pre interpretáciu poslušnosti.

1. Teológia poslušnosti

Aby sme sa vyhli diskreditácii poslušnosti, nekriticky odporúčanej poslušnosti a alergickým reakciám na často negatívne chápané slovo „poslušnosť“ alebo „kresťanská poslušnosť“, **začnime našu úvahu o poslušnosti fenomenológiou počúvania a hovorenia.**

Je nápadné, ako málo myslíme na to, že ako ľudia iba vtedy žijeme plnohodnotný život, ak si nás iní vážia a oslovia. My sme od počiatku nášho života odkázaní na to, aby si nás vážili a oslovili. Už aj Izrael prosil Boha:

„Nech ti Pán ukáže jasnú tvár a nech ti je milostivý.
Nech Pán obráti svoju tvár k tebe a daruje ti pokoj.“
Num 6, 24-25

Táto stará formula požehnania vlastne vyjadruje základnú skúsenosť malého dieťaťa, nad ktorým „svieti“ matkina a otcova tvár. Takto prosil ľud Boží a jednotlivec o Božiu priazeň.

Tým, že nechajú na seba „hľadiť Božiu tvár“, získajú sami im prislúchajúcu Božiu priazeň (ako je tomu napr. v zmluve medzi Jahvem a jeho ľuďmi). Celkom podobne je to aj s prosbou k Bohu o vypočutie naliehavého volania svojho ľudu alebo jednotlivca. Takáto prosba predpokladá skúsenosť, že Boh prehovoril a že sa nechá od svojho ľudu oslovovať a cíti sa ním byť oslovený. A to je elementárna skúsenosť každého jedného človeka – nechať sa oslovovať a byť oslovený. My sami sa dostávame k slovu a prichádzame do sveta len tým, že sa necháme osloviť; lepšie povedané tým, že sa stretávame s ľuďmi:

- ♦ ktorí nás oslovujú (dialogický vzťah)
- ♦ a ktorí nám vždy majú čo ponúknuť (všeobecno - spoločenský vzťah).

Tento základ nášho bytia v dialogickom a v spoločenskom rozmere je pre náš život určujúci. Napr. slovo, ktoré mi vyjadruje lásku, si sotva môžem povedať sám sebe; to by znelo aj v najlepšom prípade iba sugestívne alebo iluzórne. Takéto slovo mi musí byť povedané, a ja si ho musím (a smiem) nechať povedať. Alebo ináč povedané: ja musím (a smiem) tomu, ktorý mi toto slovo povedal, veriť. Ak je toto slovo lásky dôveryhodné, potom by to malo mať pre mňa určité dôsledky. „*Viera je z počutia*“ (Rim 10,17).²

Pre fenomenológiu kresťanskej viery (a poslušnosti) je teda rozhodujúcim faktorom nasledovné:

- ♦ Nechám si povedať od druhého, že som bezpodmienečne milovaný a chcený, a to aj napriek mojim hraniciam, mojej vine a prehreškom, mojej smrti. Nechám si toto slovo úplného uznania jednoducho povedať.
- ♦ S tým je však aj nerozlučne spojené aj to, že i ja poviem tomu druhému, že je tiež bezpodmienečne milovaný a chcený, a to aj napriek jeho hraniciam, jeho chybám, jeho prehreškom a jeho smrti.
- ♦ A takéto slovo uznania viem dôveryhodne povedať len vtedy, ak som sám schopný nechať si ho povedať od toho druhého. Pritom je samozrejme jasné, že nechať si takéto slovo povedať a vedieť ho ďalej podávať, je určitý oslobodzujúci proces, ktorý sa nedá zredukovať len na čosi čisto verbálne:
 - ◊ Ide predsa o to, že tí druhí sú pre mňa v ich bytí natoľko oslovujúci, že ich môžem počúvať, resp. si od nich nechať niečo povedať.
 - ◊ Platí však aj to, že aj ja som pre druhých s celým svojím správaním dôveryhodný, mám im čo ponúknuť a môžu odo mňa čosi očakávať.

Tento obojstranný proces komunikácie, v ktorom sa viera realizuje skrze „počúvanie a hovorenie“, získava však svoju špecifickú podobu predovšetkým vtedy, keď sa v ňom hovorí o Bohu v Ježišovi Kristovi a v spoločenstve Svätého Ducha. Evanjeliá nám ukazujú, ako Ježiš svojím slovom všetkých uisťuje o tom, že sme Bohom absolútne prijatí a chcení. Z jeho jednoty s Otcom vyplýva, že on sám má iným čo ponúknuť, a že aj on sám ako osoba je osloviteľný.

² Gehorsam - hören; poslúchať - slúchať.

Rovnako dôležité je, že ohlasujúci Ježiš sa stal Ježišom Kristom ohlasovaným – Božím Slovom. Nechať si povedať toto Slovo, nechať sa ním osloviť, a na toto Slovo počúvať, znamená nechať sa viesť k viere. A takáto viera nadobúda potom postupne štruktúru poslušnosti (Por. Rim 1,5)³.

Načúvanie a počúvanie (v zmysle poslúchať)⁴ sa navzájom podmieňujú. Počúvať Slovo s vierou znamená zaviazať sa k odpovedi na toto počuté Slovo. Sloboda nie je svojvoľnosť, ale zviazanie sa, ktoré „pred Bohom“ a „v Ježišovom mene“ nadobúda maximálnu vážnosť v tom, že ide o zviazanie sa v zmysle odovzdania sa Bohu a blížnym. Že takáto sloboda je naozaj slobodná a zároveň oslobodzujúca, vyplýva – videné z pohľadu kresťanstva – z toho, že pochádza z počúvania Božieho Slova, ktorým je sám Ježiš. On nás robí slobodnými.

Učenie o Trojici sa oddávna pokúša poukázať na jedinečnosť tohoto Božieho Slova. Ono nám prináša tú absolútnu lásku, ktorá nie je s ničím porovnateľná a zmerateľná: lásku Otca, ktorá sa cez Syna tvorivo vracia naspäť k Otcovi a ktorá je „životom“ Ducha Svätého – a teda nie je merateľná ničím pozemským. Takto ponímané Božie Slovo znamená:

- ♦ povedať a nechať si povedať, že my sme tiež milovaní tou istou láskou, ktorou Otec miluje Syna
- ♦ a účasť na vzťahu samotného Ježiša Krista k Bohu.

Kde sa toto Slovo počúva, hovorí a kde sa podľa neho žije, tam sa prejavuje účinkovanie Ducha Svätého a tam je v spoločenstve veriacich naozaj prítomný Kristus.

Iba v takomto trojično-kristologickom chápaní možno porozumieť fenomenológiu kresťanskej poslušnosti. Keď pripustíme, že si nikto sám sebe nemôže povedať a ani vymyslieť slovo lásky, o čo viac to potom platí pre *toto* Božie Slovo a pre Slovo *takeho* „trojičného“ Boha. Nesmierna láska, zjavená týmto Slovom, dokazuje svoju bezhraničnosť tam (biblické príbehy to na mnohých miestach dokazujú), kde sa uznanlivo, chváliac (napr. blahoslavenstvá) a nezištne obracia k tým, ktorí sú v temnote, v hriechu, v beznádeji a bez vyhliadky na budúcnosť (1Jn 4,10).

Iba ten, kto má osobnú životnú skúsenosť takejto bezhraničnej lásky, ktorá ho neustále presvedča o tom, že on sám je v každej chvíli absolútne prijímaný a chcený, dokáže sa v mene evanjelia zapierať a nesebecky sa dávať do služby Bohu a blížnemu. Kresťanský počúvať a poslúchať môže len ten, kto už v živote zakúsil v slove evanjelia naozajstné dobro.

Vyjadrené trojične: Poslušnosť až na smrť (v zmysle sebazaprenia) sa deje v Duchu Svätom, v sile milujúceho sebaurčenia na základe (mne) darovanej slobody, ktorá uschopňuje toho, kto všetko našiel, aj všetko odovzdať. **Tajomstvo prázdnych a zviazaných rúk má svoj základ v tajomstve až po okraj naplneného srdca.**

S hore uvedenou dialogickou štruktúrou viery (počúvanie - poslúchanie) sa stretávame v evanjeliách – a síce v Božom Slove, ktoré „*sa stalo telom*“ (Jn 1,14), v Ježišovi Kristovi. **Preto môže byť kresťanská poslušnosť vo svojom pôvode vierohodná len ako väšň s Ježišom za prichádzajúce Božie kráľovstvo.** Znamená to teda, že na prvom mieste treba

³ „Skrze neho sme dostali milosť a apoštolský úrad, aby na slávu jeho mena poslušne uverili všetky národy...“

⁴ V nem. orig.: Horchen und Gehorchen

hovoríť o poslušnosti v Kristologickom a nie v ekleziologickom ponímaní, ktoré sa javí vzhľadom ku kristologickému ako norma normata.⁵

Vášeň

Ak hovorím o nutnej vášni k tomu, aby som vedel žiť v sľube poslušnosti, potom sa odvolávam na jednotu medzi mojou a Otcovou vôľou. **Táto jednota má byť najčistejšou motiváciou zo všetkých mojich motivácií.** Počas života sa vynoria aj iné dôvody a motivácie. Ale pri našich rozhodnutiach našou najradikálnejšou motiváciou aj naďalej má zostať túžba poznať a plniť Božiu vôľu.

Konš. 214 a 215 vyjadrujú túto vášnivú stránku apoštolskej poslušnosti. **Je jasné, že ak skutočne chceme nasledovať Ježiša a jeho životný štýl, bez vášnivosti to nepôjde:**

- ♦ Bez vášnivosti sa poslušnosť ľahko zmení na prostriedok, ktorým sa zabezpečuje a organizuje fungovanie spoločenstva.
- ♦ V horšom prípade sa môže zmeniť na ospravedlňovanie svojej pasívnej nezodpovednosti.

Bez vášnivosti nie je možné dosiahnuť tú zrelosť, ktorá je potrebná k spolupráci s inými na dosiahnutie spoločných cieľov.

Konš. 219 nám realistickým spôsobom pripomína, že sme ľudia a práve preto môžu medzi nami vzniknúť rôzne konflikty. Aj keď takéto obdobia sú pre nás bolestné a nepríjemné, máme veriť tomu, že v nich účinkuje Božia milosť. V takých situáciách sa nám núka možnosť, aby sme hlbšie vnikli do tajomstva Krista, ktorý sa skrze utrpenie naučil poslušnosti. Nikdy nesmieme stratiť z dohľadu, že trpiaci, mŕtvy a vzkriesený Kristus a jeho život je „vtelenou poslušnosťou“. Naša skúsenosť v oblasti poslušnosti tiež znamená smrť a vzkriesenie k novému životu.

2. Ježišova poslušnosť

Veľmi dôležité novozákonné texty (Pavol, List Hebrejom) nám predstavujú Ježišovu poslušnosť a vždy v spojení s jeho utrpením a smrťou. Pri tom je nápadné, že o jeho „poslušnosti“ sa nehovorí ako o určitom spôsobe správania sa, ale ako o jeho bytostnej črte. Ako to máme chápať?

Evanjeliá nám vysvetlia túto otázku. **Hoci výslovne nehovoria o Ježišovej poslušnosti, ale o veci, o ktorú Ježišovi ide.** A tá sa markantne prejaví na začiatku jeho verejného účinkovania a na konci jeho života na kríži.

Ešte pred svojím verejným účinkovaním evanjeliá nám predstavujú Ježiša a to, **v čom a v kom nachádza svoju identitu.** Pri jeho krste zostúpi na neho Duch Svätý a z neba počúť hlas:

„A z neba zaznel hlas:
Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie.“
Mt 3,17

⁵ Norma normans - normujúca norma. Napr. Ježiš Kristus (vždy tá najvyššia norma, podľa ktorej sa normujú ostatné normy). Norma normata - normovaná norma.

V trojičnom dialógu (Otec - Syn - Boží Duch) sa začína Ježišovo verejné účinkovanie a jeho cesta. „*Môj milovaný Syn*“ – hovorí hlas z neba a teraz na zemi sa musí ukázať, ako to vyzerá konkrétne. „**Boží Syn**“ – čo to znamená? Podľa čoho poznať, že je Božím Synom? Príbeh pokúšania na púšti nám ukazuje, akého ducha má tento Syn (Mt 4, 1-11).

Jedine Boh

Príbeh pokúšania – ktorý je tiež trojičným príbehom –, nám vysvetlí, kto je tento Syn. „*Potom Duch vyviedol Ježiša na púšť, aby ho diabol pokúšal.*“ Tu opakovane zaznieva tá istá výzva: „*Ak si Boží Syn...*“ Ježiš sa slobodne rozhoduje pre to, čo odznelo pri jeho krste: „*Môj milovaný Syn*“. **Skôr než odíde k ľudom, najprv musí nájsť svoju vlastnú identitu. Ako ju nájde?**

Chce kráčať cestou, ktorú ukáže Otec. On chce byť Mesiášom pokorným a nie slávnym. Hoci ho pokušiteľ provokuje, Ježiš jasne dáva najavo, z čoho a pre koho žije: On žije z Otca a pre Otca. Takto chce prežiť svoj život aj pre nás:

- ♦ Ježiš nežije len z chleba, ktorý by si vedel sám „vyrobiť“ zázrakom. On nechce žiť svojvoľne pre seba, „*ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst.*“
- ♦ On sa celkom obracia k svojmu Otcovi. Vie, že Otec sa o neho stará a nepotrebuje žiadne dodatočné uistenia. Odolá pokušeniu poistiť sa a presvedčiť sa o Otcovej starostlivosti senzáčnym skokom z priečelia chrámu.
- ♦ Jeho cesta nie je cestou slávy, ale bezmocnosti a utrpenia. Je diabolským pokušením, aby človek použil všetky mocnosti sveta („*všetky kráľovstvá sveta a ich slávu*“) a ich pomoc pre Božie kráľovstvo. Božie kráľovstvo však má iný charakter a Ježiš vie, komu je vďačný za všetko a akému kráľovstvu sa zaviazal. **Jedine Boh je Pánom, jedine jemu patrí chvála a sláva:** „*Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť.*“ Celkom sa odovzdáva Bohu a v ňom nachádza slobodne svoju identitu. Poklona Bohu je základom tejto slobody.

Trojité pokúšanie je trojitým útokom na Ježišovu poslušnosť: Ak by siahol po chlebe (po majetku), po istote a moci – tým by sa spreneveril Otcovi. Ježiš si volí chudobu a tým aj poslušnosť. Alebo lepšie povedané: Z poslušnosti si volí chudobu. V tomto vonkajšom ohrození svojho povolania sa Ježiš prejavil ako ten, čím skutočne je: „*Môj milovaný Syn*“. **Tým, že Ježiš nešiel podľa „svojej múdrosti“, ale poslúchol Otca, našiel svoju identitu.**

Ešte aj v ďalších situáciách vidíme, ako zostáva Ježiš verný tomuto svojmu rozhodnutiu: „*Odpovedal Šimon Peter: „Ty si Mesiáš, Syn živého Boha*“ (Mt 16,16). A tu sa znovu vynára otázka: Čo to vlastne znamená byť Božím Synom? Ježiš vo svojej prvej predpovedi utrpenia nenecháva nikoho v tejto veci v neistote:

„Od tej chvíle začal Ježiš svojim učeníkom vyjavovať,
že musí ísť do Jeruzalema a mnoho trpieť od starších, veľkňazov a zákonníkov, že ho zabijú,
ale tretieho dňa vstane z mŕtvych.“

Mt 16,21

Peter sa mu však postaví do cesty:

„Peter si ho vzal nabok a začal mu dohovárať:
„Nech ti je milostivý Boh, Pane! To sa ti nesmie stať!“

On sa obrátil a povedal Petrovi:
 „Chod' mi z cesty, satan! Na pohoršenie si mi,
 lebo nemáš zmysel pre Božie veci, len pre ľudské!“
 Mt 16, 22-23

Ježiš žije z Boha a žiadny človek – ani Peter – nie je schopný ho zlákať z Božej cesty.

To isté pokušenie sa opakuje aj pri ukrižovaní:

„Ak si Boží Syn, zostúp z kríža!...
 Je kráľom Izraela; nech teraz zostúpi z kríža a uveríme v neho.
Spoliehal sa na Boha; nech ho teraz vyslobodí, ak ho má rád.
 Veď povedal: „Som Boží Syn.“
 Mt 27, 40-42

Tu najostrejšie zaznieva na adresu ukrižovaného Ježiša otázka, čo znamená výrok: „Boží Syn“, v ktorom má Otec zaľúbenie? Veď či nemá tento kráľ k dispozícii kráľovstvá sveta so všetkou ich slávou (Mt 4,8)? Či sa nemohol postarať o to, aby mu Otec poslal pluky anjelov na pomoc: „*Alebo si myslíš, že by som nemohol poprosiť svojho Otca a on by mi hneď poslal viac ako dvanásť plukov anjelov?*“ (Mt 26,52). Ježiš nesiahol svojvoľne po takejto pomoci, nezostúpil z kríža preto žeby nebol Božím Synom, ale práve naopak: Preto, lebo je Božím Synom. Ako Syn sa celkom odovzdal Otcovej vôli:

„Abba, Otče! Tebe je všetko možné.
 Vezmi odo mňa tento kalich. No nie čo ja chcem ale čo ty.“
 Mk 14,36

Asi nikto nevystihol tak dobre intimitu Ježišovej poslušnosti voči Otcovi ako evanjelista Ján. Ježiš nežije, neučí a nekoná zo seba samého, ale z Otca:

„Kto hovorí sám zo seba, hľadá vlastnú slávu.
 Ale kto hľadá slávu toho, ktorý ho poslal,
 ten je pravdivý a nepravosti v ňom niet.“
 Jn 7, 18

Vôľa Otcova je jeho pokrmom, celkom žije z nej a úplne ho preniká:

„Mojím pokrmom je plniť vôľu toho, ktorý ma poslal a dokonáť jeho dielo.
 Otec miluje Syna a dal mu do rúk všetko.“
 Jn 4,34

Tak ako Syn nemyslí na iné ako na slávu Otcovu, tak isto koná aj Otec: Jn 14,13; 12, 23.28. Otec a Syn sú jedno:

„Ja a Otec sme jedno.“
 Jn 10,30

Syn je celkom v Otcovi. **Synova poslušnosť má podobu lásky.** Milujúc patrí celkom Otcovi. Táto láska nebola ničoho ušetrená. Vrchol dosiahla na kríži. **Tento „dojímavý príbeh“ lásky medzi Otcom a Synom umožňuje plnosť života človekovi:**

„...lebo som nezostúpil z neba, aby som plnil svoju vôľu, ale vôľu toho ktorý ma poslal.
 A vôľa toho, ktorý ma poslal, je, aby som nestratil nič z toho, čo mi dal,

ale aby som všetko vzkriesil v posledný deň.
 Lebo vôľa môjho Otca je, aby každý, kto vidí Syna a verí v neho,
 mal večný život; a ja ho vzkriesim v posledný deň.“
 Jn 6, 37-40

„Stal sa podobný ľuďom...“ (Flp 2,7)

Sv. Pavol v hymne o Kristovi rozviedol myšlienky evanjelistov: Pavol nám predstavuje Ježišovu cestu, na ktorej nadobudne svoju identitu a vykúpi svet. Nie je to cesta slávy, ale pokory a poníženia až po smrť na kríži:

„Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť,
 až na smrť na kríži.“
 Flp 2,8

Ježiš sa stal poslušným tak, že sa skutočne stal človekom, žil skutočný ľudský život, a nielen akýsi ľudský život „pro forma“. On sa nestal človekom, aby zostal vzdialený našej realite a žil kdesi v oblakoch, vzdialený od každej ľudskej biedy. Poslušnosť voči Otcovi sa osvedčuje vo faktickej ľudskej realite, ktorá sa nehrozí ani smrti. Takáto poslušnosť prináša zmenu do behu dejín a sveta:

„Preto ho Boh nad všetko povýšil
 a dal mu meno,
 ktoré je nad každé iné meno,
 aby sa na meno Ježiš zohlo každé koleno
 v nebi, na zemi i v podsvetí
 a aby každý jazyk vyznával:
 „Ježiš Kristus je Pán!“
 na slávu Boha Otca.“
 Flp 2, 9-11

Boh sa stáva človekom, aby človeka odviezol od myšlienky stať sa Bohom. Existuje reťaz skutočností, ktoré držia ľudstvo v otroctve: hriech, smrť, tyrania a tyrania smrti. Adam stojí na začiatku tejto reťaze nevykúpenosti: Adam je človekom, ktorý svojvoľne siaha po živote a končí v smrti. Jeho neposlušnosť nie je „mládenecké“ zlyhanie, ale základný postoj človeka, ktorý si chce vystačiť sám a chce patriť len sebe samému. **V tomto základnom rozpore človeka nastala zmena, ktorú doprevádza jedno meno: Ježiš Kristus.** On nepatrí sebe samému, ale Bohu. Jeho poslušnosť zlomila moc a tyranu smrti a vytvorila priestor slobody, v ktorom „*hojnosť milosti a darovaná spravodlivosť*“ (Rim 5,17) umožňuje nový život:

„Lebo ako sa neposlušnosťou jedného človeka mnohí stali hriešnikmi,
 tak zasa poslušnosťou jedného sa mnohí stanú spravodlivými.“
 Rim 5,19

Poslušnosť a neposlušnosť nie sú preto od Adama-Krista žiadnym detailným problémom, ale rozhodujúcou základnou otázkou: Komu patrí? Sebe samému alebo Ježišovi Kristovi? Smrti alebo životu?

Ježiš vo svojej poslušnosti nebol ušetrený ničoho:

„On v dňoch svojho pozemského života so silným výkrikom
 a so slzami prednášal prosby a modlitby tomu, ktorý ho mohol zachrániť od smrti;
 a bol vyslyšaný pre svoju bohabojnosť.“

A hoci bol Synom, z toho, čo vytrpel, naučil sa poslušnosti;
a keď dosiahol dokonalosť, stal sa pôvodcom večnej spásy pre všetkých,
ktorí ho poslúchajú, keď ho Boh vyhlásil za veľkňaza *podľa radu Melchizedechovho*.
Hebr 5, 7-10

„*A hoci bol Synom, z toho, čo vytrpel, naučil sa poslušnosti...*“. Taká bola jeho poslušnosť, musel sa ju teda učiť. Ježiš nebol podriadený nejakému slepému osudu. On zostal dôsledne verný po celý život svojmu slobodnému rozhodnutiu obetovať sa za ľudí. Toto svoje rozhodnutie spečatil životom a smrťou. Jeho smrť je poslednou a definitívne záväznou odpoveďou k realite konečnosti ľudského života. **Ježiš bol poslušný Otcovi tak, že poslušne prijal realitu svojho pozemského života.** Touto poslušnosťou sa stal „*pôvodcom večnej spásy pre všetkých*“.

„... naučil sa poslušnosti“ (Hebr 5,8)

Ježišova poslušnosť nie je žiadnym abstraktným a svetu vzdialeným životným princípom. Ona je „z mäsa a krvi“. Vášnivé základné rozhodnutie, ktoré preniká jeho bytosť, sa prejavuje:

- ♦ v spôsobe, ako sa s druhými stretáva;
- ♦ v jeho správaní;
- ♦ v jeho vzťahoch a postojoch.

Poslušnosť voči Otcovej vôli mu pomáha zvládnuť jednotlivé situácie života, ako napr. pukušenie na púšti a smrť na kríži. Aj jeho život medzi ľuďmi sa nesie v duchu poslušnosti voči Otcovej vôli. Ježiš tu zostáva verný sebe samému. Vernosť (poslušnosť) voči sebe samému a svojej ľudskej existencii sa neodohráva iba v jeho najvnútornejšom svete a za zatvorenými dverami. **Ved' v jeho poslušnosti nejde len o neho samého, ale predovšetkým o nás.** To výslovne zdôrazňuje úvod do tejto časti z listu Rimanom (Rim 5,9): Ježiš zmenil Adamovu cestu. On je novým Adamom, on uskutočňuje zmenu od neposlušnosti k poslušnosti. Nielen sám Ježiš je do tohto procesu celkom zainteresovaný, ale aj samotní ľudia, pre ktorých on žije a trpí, sú zapojení do celého procesu. A práve preto je Ježišova poslušnosť dokorán otvorená stretnutiam s ľuďmi. O tom nám veľa píšú evanjeliá.

Možno sme v pokušení myslieť si, že ak pre Ježiša platí motto „**jedine Boh**“ a on chce žiť **jedine z toho, že plní Otcovu vôľu (Jn 4,34)**, potom je jeho cesta už presne určená. Lebo Ježiš je so svojím Otcom skrze vnútorné počúvanie a hovorenie natoľko spojený, že on už vopred vie, čo je Otcova vôľa a čo má robiť. Jeho poslušnosť je teda akoby už vopred fixovaná a vyriešená záležitosť.

Evanjeliá však nám vykresľujú iný obraz o Ježišovej poslušnosti: **Ježiš sa stretáva s konkrétnymi ľuďmi v ich konkrétnych životných situáciách.**⁶ Väčšinou sú to situácie a udalosti všedných dní. Menej je tých bohoslužobných situácií alebo miest, kedy treba úradne učiť. Konkrétne situácie ho vyzývajú k zaujatiu stanoviska buď slovným vyjadrením alebo svojím postojom:

- ♦ Ježiš je hosťom u Šimona (Lk 7,36-50). K Ježišovi sa približuje hriešnica so slzami v očiach: „*Ktorýsi farizej ho pozval, aby s ním jedol. On vošiel do farizejovho domu a sadol si k stolu. V meste bola istá žena, hriešnica. Keď sa dozvedela, že je hosťom vo farizejo-*

⁶ Por. Konš. 214

vom dome, priniesla alabastrovú nádobu s voňavým olejom, s plačom pristúpila zozadu k jeho nohám, začala mu slzami máčať nohy a utierala mu ich svojimi vlasmi, bozkávala mu ich a natierala voňavým olejom. Keď to videl farizej, ktorý ho pozval, povedal si v duchu: „Keby tento bol prorokom, vedel by, kto a aká je to žena, čo sa ho dotýka, že je to hriešnica.“ Ježiš mu vravel: „Šimon, mám ti niečo povedať.“ On odvetil: „Povedz, Učiteľ!“ Ježiš na to vyrozpráva podobenstvo o dvoch dlžníkoch a nepríjemnosť celej situácie sa zmení. Ježiš neprišiel k Šimonovi s hotovým konceptom kázne. Bol hosťom a pritom sa odohral tento nepredvídaný konflikt. Ježiš spoznával a objavoval Božiu vôľu v konkrétnej situácii a túto vôľu potom vyslovil v uvedenom podobenstve. Jeho slová boli vyprovokované konkrétnou situáciou. Život ľudí s ich sklamaniami a nádejami je akoby textom, z ktorého nám hovorí Božia vôľa a z ktorého ju možno využiť. **Ježišova poslušnosť teda nie je pasívnou**, on si nezaložil ruky do lona a nečakal dovtedy, než sa celá zamotaná situácia sama nejako vyrieši. Ježiš ju vníma tak, že počúva a díva sa na celú situáciu.

- ♦ Božia vôľa sa môže neraz hlásiť tam, kde ju človek najmenej čaká. Evanjelista Matúš rozpráva (Mt 15,21-28), že Ježiš opustil Galileu a utiahol sa do okolia Týru a Sidonu. Prechádza teda hranicami do pohanskej krajiny, teda podľa Izraelitov do bezbožnej krajiny. Istá žena z tohto ľudu prichádza k Ježišovi a kričí: „Zmiluj sa nado mnou, Pane, syn Dávidov! Dcéru mi hrozne trápi zlý duch.“ Bola to ťažká a nepríjemná situácia. Ježiša takého nespoznávame: „Ale on jej neodpovedal ani slovo...’ Ja som poslaný iba k ovciam strateným z domu Izraela.“ Teda pre pohanov je nekompetentný? Ježiš nepopiera, odkiaľ prichádza a čím je: Je Izraelitom a stojí na pôde Starého zákona. Medzitým však už prešiel hranicami a stojí na pohanskej pôde. No i napriek tomu jej hovorí: „Nie je dobré vziať chlieb deťom a hodiť ho šteňatám.“ A výsledok príbehu poznáme: „Áno, Pane,“ vravela ona, „ale aj šteňatá jedia odrobinky, čo padajú zo stola ich pánov.“ Vtedy jej Ježiš povedal: „Žena, veľká je tvoja viera! Nech sa ti stane, ako chceš.“ A od tej hodiny bola jej dcéra zdravá.“ Viera tejto ženy vyzvala Ježiša ku skutočnému prekročeniu hraníc – od Starej zmluvy k Novej zmluve. V tejto situácii spoznával Božiu vôľu.

Ježišova poslušnosť bola poslušnosťou, ktorá videla a počula, kde sa hlási Božia vôľa. On sa učil poslušnosti a práve aj skrze ťažké situácie: „A hoci bol Synom, z toho, čo vytrpel, naučil sa poslušnosti“. **Ježišova poslušnosť voči Otcovej vôli objavila vieru tam, kde ju človek vôbec netušil.** V evanjeliách nemáme skoro ani jedno uzdravenie, pri ktorom by Ježiš nebol najprv vnímal vieru ubolených ľudí. Až potom ich uistil: „Tvoja viera ťa uzdravila“.

„Boha treba viac poslúchať ako ľudí“ (Sk 5,29)

Ak Ježiš vnímal situáciu, to neznamená, že sa vždy prispôbil a podriadil sa faktickej situácii. On vie, že „čo chce Boh“ a to „čo chcú“ ľudia, sú dve rozdielne veci:

„On sa obrátil a povedal Petrovi:
 „Chod’ mi z cesty, satan! Na pohoršenie si mi,
 lebo nemáš zmysel pre Božie veci, len pre ľudské!“
 Mt 16,23

Ježiš konal podľa toho, čo neskoršie praktizoval už aj Peter a apoštoli: *„Boha treba viac poslúchať ako ľudí“* (Sk 5,29). Preto sa vie povzniesť nad náboženské tradície a náboženské authority. Mierou tejto jeho „neposlušnosti“ voči týmto autoritám je autorita Božia. Všade, kde išlo o Boha a človeka, tam museli tieto authority ustúpiť.

V Lukášovom evanjeliu Ježiš svojim prvým slovom hovorí o Bohu ako Otcovi (Lk 2,49). Ježiš od počiatku je v jedinečnom vzťahu s Otcom. **Preto sa povznesie nad ľudské vzťahy a ľudské chápanie.** V konečnom dôsledku nemá na neho nárok ani vlastná matka a nemôže ním disponovať. Ježiš nepatrí jej, ale Bohu. Rodinný zväzok musí ustúpiť pred iným zväzkom, pred Bohom. Jedine Božia vôľa je smerodajná.

Pre Ježiša ani zákon nie je poslednou inštanciou. V antitézach Horskej reči (Mt 5,21) Ježiš svojmu slovu dáva prednosť pred slovom zákona:

„Počuli ste, že otcom bolo povedané: *‘Nezabiješ!’*
Kto by teda zabil, pôjde pred súd. No ja vám hovorím...“
Mt 5,21

Ježiš si nárokuje ohlasovanie Božej vôle novým spôsobom. Novému chápaniu Božej vôle zodpovedá nové chápanie poslušnosti, ktorá sa ako poslednou inštanciou nebude orientovať iba zákonom.

Ježiš odhaľuje náboženské authority svojho ľudu, zákonníkov a farizejov (Mt 23). Nebojí sa otvoreného konfliktu s nimi ohľadom zákona. Ježiš sa cíti ako priateľ mýtnikov a hriešnikov (Mt 11,19). On jedáva s nimi a povznesie sa nad rituálne predpisy očisťovania (Mk 7, 1-23):

„Človeka nemôže poškvrniť nič, čo vchádza doň zvonka,
ale čo vychádza z človeka, to poškvrňuje človeka.“
Mk 7,15

Ježiš sa neriadi ani kazuistikou zachovávaní soboty: uzdravuje chorých v sobotu. On si kladie do centra pozornosti človeka a ani nie zákon:

„Sobota bola ustanovená pre človeka, a nie človek pre sobotu.
A tak je Syn človeka pánom aj nad sobotou.“
Mk 2,27-28

V „neposlušnosti“ voči pochybným autoritám si zachová poslušnosť voči Otcovi a je verný svojej ceste k ľuďom.

Ježiš sa celkom priblížil k ľuďom. I napriek mnohým prekážkam sa bezvýhradne obrátil k trpiacim, strateným, ľuďom na okraji spoločnosti a zabudnutým. Nadviazal kontakt s mýtnikmi a hriešnikmi a povedal: Boh je tu aj pre vás. On sníma z ľudí ťarchu z ospravedlnenia a môžu si vydýchnuť v Božom milosrdenstve. **Tento spôsob ohlasovania a jeho správanie priviedli Ježiša na kríž.**

Predovšetkým uzdravovania v sobotu boli kameňom úrazu. Ježiš totiž skoro všade natrafil na ľudí:

- ♦ ktorí boli uzavretí do seba samých;
- ♦ ktorí sa chceli poistiť pred Bohom svojimi výkonmi a skutkami zachovávaní zákona.

Ježišova „neposlušnosť“ voči zachovávaní soboty priviedla jeho odporcov k myšlienke zabiť ho:

„Farizeji vyšli von a hneď sa radili o ňom s herodiánmi,
ako ho zahubiť.“ (Mk 3,6)

Konflikty, ktoré ho nakoniec priviedli na kríž, neboli len potýčkami, ktoré nešťastnou náhodou končili smrťou. Bol to konflikt:

- ♦ medzi „starým“ a „novým“ stvorením;
- ♦ a medzi životom, ktorý je uzavretý do seba a medzi životom, ktorého víziou je byť a žiť pre druhých.

Kríž je výrazom tohto konfliktu a zároveň symbolom Ježišovej poslušnosti. Ježiš sa nevyhol tomuto konfliktu, on ho vyvolal a vedome sa k nemu postavil:

„Keď sa naplňali dni, v ktoré mal byť vzatý zo sveta,
pevne sa rozhodol ísť do Jeruzalema...“
Lk 9,51

Toto jeho rozhodnutie nie je v protiklade s tým, čo evanjeliá stále zdôrazňujú, že totiž Ježiš „musel“ kráčať touto cestou. Je jasné, že toto „musel“ nie je čosi fatálne, nie je to temný osud, ktorý nad ním visel. Slovo „musel“ skôr naznačuje nevyhnutný konflikt, ku ktorému sa Ježiš „musel“ postaviť, ak chcel zostať verný tej ceste ľuďom, na ktorú ho poslal Otec. On nie je obeťou osudu, on dáva svoj život dobrovoľne:

„Lebo ani Syn človeka neprišiel, aby sa dal obsluhovať,
ale aby slúžil a položil svoj život ako výkupné za mnohých.“
Mk 10,45

„Otec ma preto miluje, že ja dávam svoj život, a zasa si ho vezmem.
Nik mi ho neberie, ja ho dávam sám od seba.“
Jn 10, 17-18

Práve túto slobodne volenú cestu utrpenia chcú zvýrazniť opakované predpovede utrpenia: Ježiš nezhodil rezignovane svoje zbrane a nekráča zúfalo do smrti; on vedel, čo ho čaká. On poznal a predvídal dôsledky svojej cesty a svojich postojov a vedome ich prijímal.

Nasledovať poslušného Ježiša

Možno si niekto pomyslí, že príliš dlho sme sa venovali Ježišovej poslušnosti a núka sa nám otázka: Nejde v sľube poslušnosti o našu poslušnosť? **Ak budeme hovoriť len o našej vlastnej poslušnosti, teda len o sebe samých, to nakoniec bude smrťou viery.** Totiž pred naším rozhodnutím za Ježiša stojí jeho rozhodnutie za človeka. Pred našou poslušnosťou stojí jeho poslušnosť, ktorá nám otvorila cestu k Bohu a zaslúžila nám spásu. Ak nebudeme vychádzať z Ježišovej poslušnosti, potom v tejto oblasti na miesto milosti nastúpi výkonnosť a na miesto evanjelia zákon. Kresťanský život potom sa znovu utopí vo víre nového moralizmu, ktorý svojimi totalitárnymi nárokmi vysoko prevýši moralizmus starého štýlu. Dôsledky nedajú dlho na seba čakať a tie sú známe už aj z cirkevných dejín:

- ♦ Ako príklad tu môžeme uviesť kresťanských, katolíckych a rehoľných fundamentalistov či zelotov, ktorí sú nemilosrdní nielen voči sebe samým, ale aj voči druhým. Prekvapuje nás, ba dokonca nás až zaráža, s akým hnevom vedia pristupovať voči „inakšie zmýšľajúcim“. Aj cez mŕtvoly idú za svojím cieľom.

- ♦ Druhým dôsledkom – ako druhou stranou mince –, môže byť rezignácia a zúfalstvo, ktoré majú pôvod v tom, že dotyčný sa nevie vypoariadať s nesplnenými požiadavkami na seba alebo na iných. Pri pohľade na svoju bezmocnosť sa ho zmocnia pocity zúfalstva a sklamaní (napätie medzi aktuálnym a ideálnym ja).⁷

Čo má do činenia naša poslušnosť s Ježišovou poslušnosťou? Je naším ideálom? Túto otázku nám pomáha vyriešiť hymnus o Kristovi v liste Filipanom:

„Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš.“
Flp 2,5

Kresťanskí autori si v minulosti mysleli, že Pavol dáva Filipanom Krista ako vzor čnosti a vyzýva ich, aby ho napodobňovali. Toto chápanie vychádza z prekladu: „*Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš.*“ Hymnus potom slúžil k tomu, aby Kristovo zmýšľanie bolo popudom k jeho napodobňovaniu – imitatio.

Táto interpretácia sa však nezhoduje s Pavlovým úmyslom. Pavol neustále pripomína svojim spoločenstvám, že „sú v Kristovi“, že sú pokrstení v jeho smrť a vzkriesenie „*a nik nemôže povedať: 'Ježiš je Pán', iba ak v Duchu Svätom*“ (2Kor 12,3). Kristov vykupiteľský skutok je výzvou na adresu kresťanov: Zmýšľajte a konajte ako ľudia, ktorí „sú v Kristovi“. Kristus nie je len príkladom, ale základom a životným priestorom realizácie kresťanského života. Kresťanov nepovzbudzuje, aby žili ako Kristus, ale aby si vyvodili dôsledky zo svojho „života v Kristovi“: **Zmýšľajte medzi sebou tak, ako to zodpovedá životu v Kristovi.**

Hodnotné obrazy sú vždy originály, no existujú aj kópie. Ježiš je originál, ktorý nemožno kopírovať. On nie je pre veriacich príkladom, ale ich Pánom. On nevolá k imitácii, ale k nasledovaniu. Hľadá ľudí, ktorí sa spolu s ním vydajú na jeho cestu poslušnosti.

3. Konkrétne dôsledky poslušnosti

Poslušnosť má byť konkrétna, lebo Ježišova poslušnosť bola tiež celkom konkrétna. Na pozadí biblického chápania poslušnosti je jasné, akým nezmyslom je chápanie poslušnosti ako „pasívnej čnosti“. Kto by vedel vtesnať vášnivost' Ježišovho života až po kríž do schémy nejakej pasívnej čnosti?! Také nejasné chápanie Ježišovej poslušnosti a našej poslušnosti sú nakoniec obrazom tej temnej praxe, ktorá chápala poslušnosť ako slepú. Neslobodu a servilnosť potom zamieňali a považovali ich za poslušnosť. Také chápanie je zjavnou karikatúrou poslušnosti, ktorá nemá nič do činenia s evanjeliom. Kto poslušnosť považuje za „pasívnu čnosť“, ten sa vydáva na cestu zvráteného praktizovania poslušnosti a nespoznáva, že poslušnosť je základnou vášnivou motiváciou a vnútorným hnutím Ježišovho života. **Akú konkrétnu tvár bude mať Ježišova poslušnosť v živote jednotlivých kresťanov a v živote Cirkvi?**

Sebarealizácia skrze poslušnosť

Zdá sa, že sebarealizácia a poslušnosť sa navzájom vylučujú. Mnohí tvrdia, že rozvoj osobnosti je možný iba v tej miere, v akej sa zbavíme poslušnosti. **Neodcudzím sa sebe samému, ak o mojom živote bude rozhodovať ktosi iný? Nejde v mojom dozrievaní práve o to, aby som našiel svoju identitu, seba samého?** Veď ak druhí prídu ku mne, iba vtedy budem vedieť s nimi sa stretnúť, keď budem pri sebe samom, keď „budem doma“. Teda ako prídem k sebe samému? Ako nájdem svoju identitu?

⁷ Amedeo Cencini: Bůh je můj přítel - psychologie sebarealizace a autoidentifikace v Bohu

Táto otázka je základnou otázkou viery a nemôžem na ňu dať odpoveď len sám. Sám nie som schopný nájsť svoju identitu, teda byť pri sebe samom. Nie je možné vykonať to pomocou narcistickej alebo egoistickej sebarealizácie. Stredobod môjho života nespočíva vo mne samom. Kto zostane len pri sebe samom, ten nepostúpi dopredu. Boh sa môže so mnou stretnúť len vtedy, keď som doma, keď som pri sebe samom.

V jednej modlitbe Mikuláša z Cues (De visione Dei 7) hovorí Boh modliacemu sa človekovi: „*Sis tu tuus, ego ero tuus*“ - „*Buď svoj, a ja budem tvoj*“. A modliaci sa človek takto odpovedá: „*Pane, ty si vložil do mojej slobody, že môžem byť svoj vtedy, keď to chcem. Ak nepatrím sebe, potom ani ty nepatríš mne. Nakoľko si to ponechal na moje slobodné rozhodnutie, nenútiš ma, ale očakávaš, že si vyvolím byť sebou samým. Pán môj a Boh môj, vezmi odo mňa všetko, čo mi bráni ísť k tebe. Pán môj a Boh môj, daj mi všetko, čo ma podporí na ceste k tebe. Pán môj a Boh môj, vezmi ma mne a daj ma celkom tebe.*“ Majster Eckhart radí: „*Vnímaj seba samého, a keď si sa našiel, zanechaj seba samého.*“ Zanechanie seba samého súvisí s nájdením seba samého:

„Lebo kto by si chcel život zachrániť, stratí ho,
ale kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho.“

Mt 16,25

Existuje zjavné dialektické napätie:

- ♦ medzi silou svojho „ega“ a jeho zanechaním;
- ♦ medzi sebarealizáciou a odpútaním sa od seba.

Ak toto napätie má pozitívnu tendenciu v živote kresťana, potom sa uchráni niektorých pokušení, ktoré spočívajú v tom, že niektorý z dvoch pólov je absolutizovaný:

- ♦ **Egocentrická sebarealizácia vedie k úplnému odcudzeniu seba samému.** Práve toto nazýva Pavol „hriechom“ a „smrťou“. Mylne spoznáваме svoju vlastnú realitu a zničíme si život, ak sa pokúsime nájsť svoju identitu skrze vlastné výkony a chceme si vystačiť len sami. Čo sme povedali o vzájomnom vzťahu chudoby a bohatstva, platí to aj o poslušnosti a moci: Človek je v pokušení, aby si svoj život zariadil len podľa svojej vôle, teda svojvoľne. Vo svojom strachu absolútne neoprávnene si myslí, že sa mu ukrivdí a práve preto vyžaduje od seba maximum. Je stále pod vnútorným tlakom, že musí byť najmocnejší a najlepší. Takto sa vyzbrojuje vnútorne i navonok. Túžba (vôľa) po moci ho stále ženie vyššie, iných začína podceňovať a je tým akoby posadlý. Neurózy (aj cirkevné) sú výrazom chýbajúcej schopnosti darovať sa. Toto všetko má pôvod v strachu. Človek sa stráca v sebe samom a zostáva uzavretý. Takto opisovali aj raní otcovia tragické vyčíňanie hriechu (*cor curvatum in seipsum*). Zbaviť sa tohto strachu o seba možno v konečnom dôsledku len pomocou viery, že pravým Pánom nad nami nie je človek, ale Boh. Kto stratí z dohľadu Božiu vládu pod dojmom pokušenia „*všetky kráľovstvá sveta a ich sláva*“ (Mt 4,8), ten je už nútený klaňať sa diablu. Existuje sloboda, ktorá je zakotvená jedine vo viere, že Boh jediný je Pánom: „*Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť*“ (Mt 4,10). Sloboda človeka spočíva v klaňaní sa Bohu. Kristologicky vyjadrené: Klaňať sa Božej bezmocnosti v Ukrižovanom je oslobodzujúcou „mocou“ pre človeka.
- ♦ **Ako druhý pól je tu pravda, ktorá sa tiež hlási o svoje práva: Boh očakáva, „aby som bol sebou samým a volil si seba“:** „*Ak nepatrím sebe samému, potom ani ty nepatríš*

mne“ (Mikukáš z Cues). Poslušnosť nedišpenzuje od vlastnej zodpovednosti. Pravá sloboda je totiž vznešeným znakom Božieho obrazu v človekovi: „*Na počiatku stvoril Boh človeka a ponechal mu možnosť rozhodnúť sa*“ (Sir 15,14) a takto zo svojho vlastného slobodného rozhodnutia má hľadať svojho Stvoriteľa a nájsť v ňom svoje naplnenie. Dôstojnosť človeka teda vyžaduje, aby konal vedome a slobodne si volil. Nemá ho viesť vnútorný alebo vonkajší nátlak. Človek nemôže obísť svoju vlastnú existenciu a zodpovednosť. Vlastný názor a vlastná vôľa nie je čosi, čo by bolo treba ignorovať. Ony majú svoju nenahraditeľnú hodnotu, a práve aj v živote viery. V tomto zmysle kresťanská poslušnosť nie je „slepá“ (príkaz je príkaz), ale skúmajúca a predvídajúca. Slepá poslušnosť je pohodlnejšou cestou tak pre prikazujúceho ako i pre poslúchajúceho. Vzdáva sa totiž vlastnej zodpovednosti, teda vo vlastnom slova zmysle je nezodpovednosťou.

Tento pohľad na poslušnosť má pre toho, ktorý sa dáva do služby Cirkvi, zvláštny význam. Duchovnú formáciu treba chápať ako ľudské dozrievanie. Požiadavka zdravého pocitu zodpovednosti a odvahy k vlastným rozhodnutiam je dnes oveľa dôležitejšia ako v minulosti. Dnešný život je totiž veľmi zložitý a Bohu zasvätený človek (kňaz, rehoľník) musí vedieť dobre sa rozhodovať vo veľmi komplikovaných situáciách.

Ak slová „vnímaj seba samého“ a „zanechaj seba samého“ naznačujú napätie, pomocou ktorého človek ľudsky a kresťansky dozrieva, potom v dozrievaní človeka je veľmi dôležité, aby sa k tomuto napätiu postavil. A v kresťanskom živote vlastne toto je tým „dobrodružným“ a vzrušujúcim prvkom.

V tomto dynamickom procese dozrievania sú rozličné úseky:

- ♦ slová „vnímaj seba samého“ majú väčší význam pred štyridsiatkou než po nej;
- ♦ a slová „zanechaj seba samého“ musia nadobudnúť väčší význam s pribúdajúcim vekom, čo je vlastne už aj vzdialenou prípravou na smrť.

Ak použijem výrazové prostriedky dnešnej psychológie, potom možno hovoriť o vzdaní sa svojho „ega“ pre dobro svojho pravého a hlbokého „ja“. Až schopnosť stratiť sa v druhom umožňuje nájsť seba samého. Tu sa stretávame s jednou základnou antropologickou danosťou, ktorá v kresťanskej viere nadobúda svoju vlastnú tvár:

„Ak pšeničné zrnó nepadne do zeme a neodumrie, ostane samo.
Ale ak odumrie, prinesie veľkú úrodu.“
Jn 12,24

Zriekanie sa vlastnej vôle v poslušnej oddanosti Božej vôli nie je žiadnym asketickým výkonnostným zmýšľaním, tým menej je samoučelnou dokonalosťou, ale vyrastá zo služby Božiemu kráľovstvu a zo služby blížnym. K tomuto spôsobu života možno dospieť nasledovaním ukrižovaného a vzkrieseného Krista. Kresťanská mystika a asketika preto zdôrazňovala aj v minulosti vnútorný súvis medzi poslušnosťou a krížom (pritom často oddelila kríž od vzkriesenia). Tento proces nájdania seba samého skrze stratu seba samého, toto narodenie „nového“ človeka v starom človekovi zaznieva zo slov sv. Pavla:

„Už nežijem ja, ale vo mne žije Kristus.“
Gal 2,20

Toto nie je výsledkom „pasívnej čnosti“, ale dynamickej poslušnosti. A taká poslušnosť je čosi úplne iné, než výraz nejakej slabosti. O týchto slovách bude však presvedčený len ten,

kto našiel seba samého. Lepšie povedané: kto dovolil „inému“ seba nájsť. A to je už celkom iné, než to, čo som naznačil v úvode tejto časti: Podstata poslušnosti nespočíva v tom, že sa odcudzím sebe samému a o mojom živote bude rozhodovať ktosi iný. V poslušnosti sa prejavuje vášnivé „love story“, ktoré vedie k slobode (Gal 5).

Poslušnosť voči Bohu

Existuje iba jediná absolútna poslušnosť: poslušnosť voči Bohu, lebo jedine on je k nám naklonený absolútnou láskou:

- ♦ Boh nás miluje tou istou láskou, ktorou Otec miluje Syna : „*Ako mňa miluje Otec, tak ja milujem vás*“ (Jn 15,9). Teda aj my sme vtiahnutí do Ježišovho vzťahu k Otcovi.
- ♦ Nakoľko sa k nám Boh skláňa bezpodmienečnou láskou, tak isto si na nás robí nárok absolútnym spôsobom. Avšak nerobí to formou nátlaku ako cudzia autorita, ktorá sa nás zmocňuje zvonka. Božia vôľa je totožná s jeho láskou. On nechce našu smrť, ale aby sme žili: „*...lebo som nezostúpil z neba, aby som plnil svoju vôľu, ale vôľu toho ktorý ma poslal. A vôľa toho, ktorý ma poslal, je, aby som nestratil nič z toho, čo mi dal, ale aby som všetko vzkriesil v posledný deň. Lebo vôľa môjho Otca je, aby každý, kto vidí Syna a verí v neho, mal večný život; a ja ho vzkriesim v posledný deň*“ (Jn 6,36-40).
- ♦ Boh chce, aby sme prišli ku sebe samým, aby sme našli svoju identitu. Boha poslúchať znamená dôverovať jeho láske.

Poslušnosť voči Bohu zaväzuje absolútnou platnosťou a niet tu žiadneho dišpenzu. I keď táto poslušnosť má charakter absolútnosti, no i napriek tomu sa nerealizuje slepo. Boh očakáva, aby som našiel seba samého (Mikuláš z Cues). Môžem to vo svojej slobode odmietnuť a tak si pomýliť svoj život.

Poslušnosť voči Bohu je veľmi vážnou otázkou a preto ju nemôžeme príliš ľahko stotožňovať s poslušnosťou voči Cirkvi. I keď je poslušnosť voči Cirkvi veľmi dôležitá, najmä pre tých, ktorí sú v službách Cirkvi a zložili sľub poslušnosti, ale najprv treba predsa len to zdôrazňovať, že jedine Boh môže žiadať od človeka bezpodmienečnú poslušnosť:

„Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať
a jedine jemu budeš slúžiť.“
Mt 4,10

Práve preto je modlitba najhlbším vyjadrením našej poslušnosti voči Bohu: V modlitbe sa odvažujem na odovzdanie môjho života Bohu. Nezostanem trčať pri sebe samom, vychádzam zo seba a odovzdávam sa Bohu: „*Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať*“. **Poklona je najhlbšou dimenziou poslušnosti.** Mladý muž prišiel k rabimu a hovorí mu: „*Voľakedy boli ľudia, ktorí z tváre do tváre videli Boha. Prečo nie sú aj dnes takíto ľudia?*“ Rabi mu na to odvetil: „*Lebo dnes sa nikto neskláňa tak hlboko*“. – Stratí človek svoju chrbtovú kosť, keď sa zohne? Iba ten sa vie zohnúť, kto má chrbtovú kosť!

Ako možno poznať Božiu vôľu?

Ak vo viere ide v prvom rade o poslušnosť voči Bohu, potom sa hneď vynára otázka: **Ako možno poznať Božiu vôľu?** Čomu máme pozorne načúvať, aby sme sa mu poslušne oddali?

- ♦ Božia vôľa sa nám môže ukázať v našich najrozličnejších situáciách:
 - ◊ vo volaní toho, kto sa ocitol v rukách zbojníkov – podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi;
 - ◊ v hlase nášho srdca (svedomia);
 - ◊ v slove Písma;
 - ◊ skrze cirkevnú autoritu;
 - ◊ v povzbudení alebo v kritike spoločenstva;
 - ◊ v znameniach časov;
 - ◊ jeho vôľu mám najprv hľadať v mojich osobných životných dejinách a v situáciách a pomeroch, v ktorých som sa ocitol;
 - ◊ a mám si nechať povedať od Boha slovo prijatia tak s mojimi darmi ako i s mojimi hranicami.

- ♦ Boh sa nám zjavil vo svojom Synovi:

„Mnoho ráz a rozličným spôsobom hovoril kedysi Boh otcom skrze prorokov.

V týchto posledných dňoch prehovoril k nám v Synovi...“

Hebr 1, 1,2

- ♦ Hoci volanie k nasledovaniu vteleného Slova je adresované celkom osobne každému, no i napriek tomu je to volanie do spoločenstva so Synom, ktoré sa prehlbuje poslušnosťou Otcovi: „*Lebo každý, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach je môj brat i sestra i matka*“ (Mt 12,50). Miestom kresťanskej poslušnosti je spoločenstvo veriacich a realizuje sa spoločným počúvaním a plnením Božej vôle v konkrétnych situáciách života. Všetci členovia Cirkvi sú viazaní touto poslušnosťou. **Vo vzťahu k Bohu všetci sú v spoločnom postoji poslušnosti, čo relativizuje perspektívy jednotlivca.**

- ♦ Od sv. Pavla vieme, že toto spoločenstvo je „telom Ducha“ s rozličnými darmi a kde jednotlivé údy svojím spôsobom pomáhajú celému „telu“ (1Kor 12). Nikto nemá dar Ducha pre seba, ale pre službu spoločenstvu. V tomto zmysle poslušnosť znamená aj toto: Načúvať tomu, čo Duch hovorí druhému a skrze toho druhého celému spoločenstvu: „*Kto má uši, nech počúva, čo Duch hovorí cirkvám*“ (Zjv 2,7). Úlohou každého z nás je, aby sme odkryli hnutia Ducha Svätého:
 - ◊ v druhom človekovi;
 - ◊ v pomeroch, v ktorých žijeme (znamenia časov)
 - ◊ a v povzbudení alebo v kritike.

4. Autority v Cirkvi

V Cirkvi existuje iba jediná autorita, ktorú nikto a nič nemôže nahradiť: Ježiš Kristus. V porovnaní s autoritou Krista každá autorita je relatívna a žije jedine z tohto vzťahu. Cirkev nemá autoritu zo seba samej. Aj pápežova a biskupova autorita podlieha Božej autorite. Pôvodcom cirkevnej autority je Pán.

Charizmatická autorita

Ak sa niekto poslušne odovzdá Kristovi a svojím životom svedčí o Kristovi, získava autoritu a jej sila závisí od toho, v akom hlbokom vzťahu je dotýčaný s Pánom.⁸ Takéto „charizmatické autority“ žijú z úplnej poslušnosti voči Ježišovi a ako také nemajú žiadnu úradnú „legitimitáciu“. Nemajú služobnú autoritu. Celou svojou bytosťou sú živým svedectvom o Pánovi. Práve v tom spočíva ich význam. Cirkev ich veľmi potrebuje, Cirkev potrebuje svätých. Potrebuje ich najmä v časoch krízy. Tieto charizmatické autority – veľkí svätí –, často viedli boj nielen za záchranu sveta, ale aj samotnej Cirkvi. Veľa vytrpeli za Cirkev, ale i od Cirkvi. Tieto „autority“ viedla pravá poslušnosť a nie poslušnosť podlízavých, ktorých Starý zákon, na rozdiel od pravých prorokov, označil za falošných a ktorí sa z pohodlia vyhli každej nepríjemnej Božej výzve. Ich poslušnosť charakterizovalo svedectvo života aj uprostred utrpenia. Takáto poslušnosť obohatila Cirkev po mnohé stáročia.

Autorita úradu

Zdôraznením charizmatickej autority sa ešte nepovedalo všetko o autorite v Cirkvi. Pavol napr. mohol o sebe s kľudným svedomím tvrdiť, že Kristus žije v ňom. Zároveň sa však rozhorčene pýta Korint'anov:

„Vari bol Pavol za vás ukrižovaný?
Alebo v Pavlovom mene ste boli pokrstení?“
1Kor 1,13

Platnosť krstu nezávisí od charizmiem nositeľa úradu (charizmatická autorita). Autorita úradu je inakšie odôvodnená ako autorita „guru“, ktorý sa vyhlasuje za právoplatného učiteľa skrze svoju spiritualitu. Túto otázku jasne vysvetlil a vyriešil sv. Augustín v spore s donatistami. Nasledovať Krista môže aj nositeľ úradu iba vo svojej ohraničenosti a hriechnosti. Medzi autoritou ako úradom a medzi osobným svedectvom nositeľa úradu, vždy zostane určitý nedostatok. Ale tento nedostatok je v Kristovi spečatený a neodvolateľne prijatý uistením milosti z Božej strany na adresu nositeľa úradu a spoločenstva. Pred naším rozhodnutím za Pána stojí jeho rozhodnutie za nás a Boh je verný aj napriek nášmu zlyhaniu. Tým sa neospravedlňujú zlyhania autority a spoločenstva, ani sa nepodceňuje volanie k nasledovaniu Pána. Práve indikatívny charakter viery od nás požaduje, aby sme svoj život „prispôbili príkazom autority“, a nie aby sa autorita prispôbila nám. Zhoda osobného života a z úradu vyplývajúca „povinnosť“ svedectva, je už zahrnutá vo výzve k nasledovaniu, ale nemôže byť inštitucionalizovaná a nemôže byť predpokladom k zaviazaniu sa sľubom poslušnosti.

Podľa (na začiatku tejto kapitoly) načrtnutého fenomenologického východiska (štruktúra: počúvanie – hovorenie) je Cirkev spoločenstvom tých, ktorí sa nechajú oslovovať Božím slovom a počúvajúc toto slovo ho ďalej odovzdávajú. Aby k tomu mohlo dôjsť, musia v rámci takéhoto spoločenstva veriacich „proti sebe stáť“ ohlasujúci a počúvajúci subjekt.

Tieto úvahy by ľahko mohli viesť k nedorozumeniu a mohli by byť zneužitú, keby sa zabudlo na nasledovné predpoklady poslušnosti:

- ♦ **Hovoriaci a počúvajúci stoja spoločne pred Božím slovom.** V tomto chápaní aj tí sú počúvajúci, ktorí sú služobne „hovoriaci“. Ich úlohou je práve to, aby z načúvania Božieho slovu hovorili záväzne. Iba takto možno zaručiť špecificky kresťanský charakter po-

⁸Napr. Sv.František z Assisi, Matka Tereza atď.

slušnosti. Nositeľ úradu teda koná „in persona Christi“ a poslúchajúci v konečnom dôsledku poslúcha Krista.

- ♦ **Nositelia úradu sú ľuďmi a ľuďmi aj zostanú.** Aj ich ťaží vlastná vina a podobne ako Peter, aj oni sa môžu stať pohoršením a prekážkou na ceste, ktorou sa uberá Kristus: „*Peter si ho vzal nabok a začal mu dohovárať: „Nech ti je milostivý Boh, Pane! To sa ti nesmie stať!“ On sa obrátil a povedal Petrovi: „Chod' mi z cesty, satan! Na pohoršenie si mi, lebo nemáš zmysel pre Božie veci, len pre ľudské!“* (Mt 16, 22-23). Cirkev nemožno odmyslieť od ľudí, ktorí ju tvoria. To by nás malo varovať pred glorifikovaním úradu a ukazuje nám aj ľudskú stránku sľubu poslušnosti a authority: Autorita sa môže stať obeťou ľudskej svojvôle a tak aj hriechom; v tomto kontexte také „poslúchanie“ môže byť tiež hriechom (Príkaz je príkaz!)

5. Znamená slobody

Spoločenskej dôležitosti poslušnosti venujeme len niekoľko myšlienok. Vždy sa objavia v živote spoločnosti javy, ktoré poukazujú na význam tejto témy v živote súčasnej spoločnosti. Predovšetkým Luther⁹ a Kierkegaard zdôrazňujú, že otázka ohľadom slobodnej vôle zostane abstraktná, ak sa nepripustí, že človek „in concreto“ je vždy už poslušný. Otázkou zostáva len to, že koho alebo čo poslúcha:

- ♦ svoje pudy;
- ♦ spoločenské trendy a zvyky;
- ♦ konzum;
- ♦ reklamy;
- ♦ alebo tie možnosti svojho života a prostredia, ktoré ho „oslobodzujú“?

Nech poslúcha už čokoľvek, možno povedať, že faktická schopnosť človeka počúvať a poslúchať sa prejavuje v oblasti:

- ♦ existenciálnej,
- ♦ sociálnej,
- ♦ spoločenskej
- ♦ a kultúrnej.

Je to vynútená poslušnosť alebo oslobodzujúca? Tu má kresťanská poslušnosť veľké šance, aby sa ukázala ako čosi hodnotné:

- ♦ Ona totiž dáva znamená slobody pre tých, ktorí sú neslobodní v nespočetných závislostiach a vášniach, ktoré naša spoločnosť produkuje ako na bežiacom páse.
- ♦ V našej dobe, kedy sa o emancipácii a seberealizácii viac hovorí než sa realizuje, kresťanská poslušnosť môže tento jav vnímať ako výzvu nechať sa oslobodiť Bohom v mene Ježiša Krista a slobodne patriť jemu, jeho kráľovstvu a bližným.
- ♦ V našej dobe, ktorá sa vyznačuje narcizmom a autisticko-egoistickou seberealizáciou, kresťanská poslušnosť má svedčiť o tom, že korene slobody sú v možnosti človeka, aby vedel prijať veľkú pravdu života, že život získa iba ten, kto ho vie stratiť:

⁹ Vo svojej diskusii s Erazmusom

„Lebo kto by si chcel život zachrániť, stratí ho,
ale kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho.“
Mt 16,25

- ♦ V našej dobe, kedy si človek sotva dovoľí od iného čosi povedať a preto ani nemá už čo povedať a kedy ľudská reč sa nakoniec zmení na technickú informáciu a zmeravie, kresťanská poslušnosť stojí pred veľkou výzvou: Vo fenomenologickej štruktúre komunikácie (počúvať - poslúchať) pomáha v druhom človekovi objavovať Božiu pravdu.
- ♦ V našej dobe, kedy mnohí sú závislí na vnútornom nátlaku byť stále prvým a najsilnejším, čo ľudí a národy ženie do hospodárskej a vojenskej súťaže, kresťanská poslušnosť má svedčiť o tom, že klaňanie sa Bohu môže človeka ochrániť od toho, aby sa skláňal pred mocou.
- ♦ V našej dobe, ktorá veľkoryso žije na úkor iných, na úkor prírody a na úkor biedy iných národov, kresťanská poslušnosť má vydávať svedectvo o tom, že treba vnímať vzdychanie stvoreného sveta (Rim 8,22)¹⁰ a volanie tých, ktorí padli do rúk zbojníkov.
- ♦ V našej dobe, ktorá nevie zaujať správny postoj ku starnutiu a smrti¹¹, kresťanská poslušnosť má svedčiť o tom, ako sa možno zacvičiť do starnutia a zomierania, do straty svojho „ega“ a do získania svojho hlbokého „ja“. A to v ukrižovanom Ježišovi Kristovi.

Kresťanská poslušnosť je šancou človeka, aby prijal svoju biedu a konečnosť, ktoré vyplývajú z toho, že je iba stvorením. Má sa odovzdať Bohu a len vtedy bude slobodným, keď sa viaže na svoj pôvod. Tak ako aj list dýcha slobodne vtedy, keď žije len na strome a nie vtedy, keď ho vietor odveje.

6. Autorita a poslušnosť

Spoločenstvo je životaschopné a schopné fungovania vtedy, keď má svoju štruktúru. Musí byť určitá deľba práce, čo sa prejavuje v rôznych funkciách. Medzi týmito funkciami má veľkú dôležitosť príkaz a poslušnosť, resp. autorita a podriadenosť. Nakoľko vedenie a poslušnosť sa vzájomne podmieňujú, je veľmi užitočné, ak o poslušnosti premýšľajú aj predstavení.

Vo Svätom písme nachádzame veľmi dobre vypracovanú teológiu poslušnosti:

- ♦ „Ježiš sa stal poslušným až na smrť“ (Flp 2,8)
- ♦ „poslušnosťou jedného sa mnohí stanú spravodlivými“ (Rim 5,19).

Vykupiteľské dielo Krista teda možno charakterizovať jedným slovom – poslušnosťou.

Rovnako pozitívne hovorí Sväté písmo (pri určitých podmienkach) aj o vykonávaní moci a autority:

- ♦ Učeníci majú pravdu, keď Ježiša volajú Pánom a majstrom (Jn 13,13).
- ♦ Ježiš koná zázraky, aby ho uznali, uverili v neho.
- ♦ Skrze svoje oslávenie všetkých pritiahol k sebe (Jn 19,31).

¹⁰ „Ved' vieme, že celé stvorenie spoločne vzdychá a zvíja sa v pôrodných bolestiach až doteraz.“

¹¹ Eutanázia

- ♦ Na mnohých miestach sa uvádza táto Ježišova moc.

Výroky o poslušnosti a moci sú časťou toho všeobecného konceptu, ktorý preniká celý Nový zákon. V konečnom dôsledku tento koncept smeruje k tomu, že poslušnosť i moc treba chápať ako formu lásky. A tak dostáva poslušnosť vysokú hodnotu. Aj vykonávanie moci je formou lásky, ak toto vykonávanie neslúži zlu, ak človek nerozkazuje z egoistických samolúbych alebo iných pochybných motívov a **príkaz stojí v službe spoločného dobra**. Čo je spoločné dobro? „*Kde je to potrebné, sme ochotní zrieknuť sa aj osobných prianí pre dobro celku*“ (Konšt. 304).

O autorite a príkazoch sa Nový zákon vyjadruje zdržanlivejšie a sporivejšie, ako o poslušnosti. Vo svete sú často kritizovaní tí, ktorí sú pri moci. Ale Ježiš nám ukázal, že poslušnosť a autorita nie sú v takom vzájomnom vzťahu, ako dobro a zlo, ale že jedno podmieňuje druhé, a v oboch môžu byť veľké hodnoty.

V poslušnosti sa nejedná len o vzťah slobodných ľudí „ja“ – „ty“, aj keď v zmysle partnerského vzťahu medzi autoritou a podriadeným, ale autorita reprezentuje určité spoločenstvo. **V poslušnosti uznávam autoritu nielen ako partnera, ale ako zástupcu tohto spoločenstva, do ktorého sa včleňujem.** Poslušnosť sľubujeme podľa rehoľných konštitúcií, a nie podľa vrtochov predstaveného. **Poslušnosť, prijatie a rešpektovanie autority, a s autoritou spojená služba spoločnému dobru, je forma lásky.**

Poslušnosť však nemôže znamenať úplné zapretie svojej osoby a vlastnej vôle. Komunikácia medzi predstaveným a podriadeným vyžaduje, aby som do nej vniesol svoju originalitu. Len tak dokážem iného obohatiť. Kresťanskú poslušnosť teda nemôžeme chápať na spôsob vojenskej poslušnosti, ale ona vyžaduje prínos našej vôle, našich poznatkov a nášho úsudku do spoločného rozhodovania. Príkazujúci sa musí na to spoliehať, že poslúchajúci nekoná proti vlastnému svedomiu, ale že uznáva správnosť príkazu, alebo skrze svoju námietku a nesúhlas chce lepšie splniť príkaz pre spoločné dobro.

Ideálna poslušnosť predpokladá ideálne príkazy. Tak, ako aj láska nachádza svoju najhlbšiu realizáciu vo vzájomnosti, podobne aj príkaz a poslušnosť. Čím viac rešpektuje autorita hodnotu ľudskej osoby, o to ľahšie vie aj podriadený rešpektovať autoritu a spoliehať sa na ňu. Keď sa však príkazy javia ako púhe vykonávanie moci, a to bez ohľadu na osobné dobro dotyčného a dobro spoločenstva, tak ťažko možno očakávať súhlas s príkazom. Podriadený sa skôr pokúsi úplne spontánne ochraňovať svoje záujmy proti predstavenému.

Samozrejme, že autorita nefunguje len ako rovnocenný partner podriadeného, ale ona má za úlohu, zastupovať dobro a záujmy spoločenstva. Význam spoločného dobra a z toho vyplývajúcu požiadavku má podriadený uznať. Podriadený sa má vzdať toho, aby realizoval svoje vlastné záujmy. Človek musí uznať, že v spoločenstve nie je pre seba samého, ale že zmysel jeho života a konania je v službe blížnym a spoločenstvu.

Psychológia poslušnosti

Pri poslušnosti sa nejedná len o to, že vykonám jednotlivé príkazy alebo že sa v určitej veci cítim spoluzodpovedný. Pri poslušnosti ide o to, že sa stotožňujem s určitým spoločenstvom, a som schopný podporiť dobro spoločenstva. Predstavení sa často stretnú pri vykonávaní svojej služby s dvomi typmi podriadených:

- **Jestvuje typ človeka, ktorý spôsobuje stále ťažkosti.** Vždy má námietky, keď sa niečo od neho požaduje. Predstavený sa už ani neodváža prosiť o nejakú láskavosť, lebo vie, že dotyčný to považuje za prehnanú požiadavku a bude proti tomu protestovať. Tu sa neukazuje len nedostatok dobrej vôle, respektívne odmietnutie jedného ojedinelého príkazu predstaveného. Tu ide obyčajne o silne konfliktný vzťah ku spoločenstvu vôbec a aj k sebe samému. Keď sa niekto nevyrovná so sebou samým, tak sa nebude vedieť ani zaradiť do spoločenstva. Vnútorne sa distancuje od spoločenstva a vždy je náchylný k tomu, aby zaujal postoj proti spoločenstvu. To sa zvlášť prejavuje v jeho kritickom postoji voči predstaveným a ich nariadeniam.

Vedieť poslúchať je znakom ľudskej zrelosti. Poslušnosťou ukazujeme, že sa vieme prekonať a bez väčších vnútorných ťažkostí konať to, čo je pre mňa z pohľadu spoločenstva zmysluplnejšie a správnejšie. Poslušnosťou ukazujeme, že sme už prekonali strach, že poslušnosťou čosi strácame. Skutočná poslušnosť je možná len pri veľkej vnútornej slobode. Kto ju nemá a v spoločenstve robí stále ťažkosti, takému nepomôže, keď ho nasilu donúti k podriadenosti. Skôr by mu bolo treba pomôcť, aby objavil a spoznal príčiny svojej vnútornej nespokojnosti, a aby lepšie spracovával konflikty so sebou samým a so spoločenstvom. V žiadnom prípade nie je vnútorne slobodný ten, kto stále hovorí len „nie“ a iným robí len ťažkosti. Zrelý a vnútorne slobodný človek je ten, ktorý nenútené, prirodzene a nezaujato sa pýta na to, čo požaduje od neho väčšia Božia sláva. Pre takého človeka je rozhodujúcim to, že kde môže byť najužitočnejší a kde by mohol dať to svoje najlepšie.

- **Je však aj opačný typ, ktorý stále poslúcha, ale sotva je schopný znášať vlastnú zodpovednosť.** Ani tento nesamostatný človek nemôže byť ideálom. Taký človek sotva je schopný prevziať vlastnú samostatnú zodpovednosť. Tu sa však treba zamyslieť nad jednou základnou potrebou každého človeka: Každý potrebuje určitý stupeň uznania a váženia si svojej ľudskej dôstojnosti. Musí zakúsiť, že je neopakovateľný a jedinečný. Ale keď sa tento typ bojí vlastnej zodpovednosti a je iba vykonávateľom príkazov, takáto skúsenosť mu ťažko umožní skúsenosť, aby si vážili jeho ľudskú dôstojnosť. A k tomu sa môže ešte pritrafiť, že má i slabšie duševné schopnosti. Takýto človek je hrdý na to, že na spokojnosť svojich predstavených vie splniť rozličné úlohy a príkazy. Ale za touto veľkou podriadenosťou sa skrýva často aj čosi iné. On si chce za každú cenu zaistiť uznanie zo strany predstavených. Taký človek potláča v sebe túžbu po vlastnej zodpovednosti a osobnej kreativite. Toto stále potláčanie potom nezriedka vedie k výslovným agresívnym pocitom voči predstaveným. Na jednej strane je taký človek podriadený, ale na druhej strane sa vie veľmi roztrpčene, zatrpkle vyjadrovať o predstavených. Predstavených robí zodpovedných za to, že vo vykonávaní svojich úloh sa necíti byť naplnený a jemu zverené úlohy nepovažuje za dosť zmysluplné.

Asi v tomto smere ide aj model poslušnosti, ktorý zohral v rehoľnej tradícii určitú rolu a vyvolal aj primeranú kritiku, a síce chápanie poslušnosti v zmysle umŕtvovania. Isteže, poslušnosť často vyžaduje zrieknuť sa vlastných túžob a obsahuje veľa aj z „nesenia kríža“ a onoho zomrieť sebe samému. Problematickou sa však stane vtedy, keď sa pochová schopnosť k samostatnej zodpovednosti, a keď poslušnosť viedla len k potlačeniu nespracovaných túžob. Potom tieto túžby sú už nekontrolovateľné a pri najrozličnejších príležitostiach sa často prejavujú veľmi deštruktívne. Umŕtvovanie nikdy nesmie viesť k nedostatku lásky - neláskavosti, závidi, nenávisti, žiarlivosti atď.

Kresťanský štýl vedenia

Predstavení musia mať jasno ohľadom svojej služby a byť pripravení vysvetliť niektoré záležitosti svojim podriadeným ohľadom ich kritických poznámok na autoritu. Rád by som tu citoval sv. Petra apoštola: „*Neľakajte sa ich hrozieb a neplašte sa, ale uctieвайте sväto Krista, Pána, vo svojich srdciach, stále pripravení obhájiť sa pred každým, kto vás vyzýva zdôvodniť nádej, ktorá je vo vás. Robte to však skromne, s bážňou a s dobrým svedomím, aby sa tí, čo tupia váš dobrý život v Kristovi, zahanbili práve v tom, z čoho vás osočujú*“ (1Pt 3, 14-16)..

Štýl vedenia vyjadruje, v akom vzájomnom vzťahu je predstavený a podriadený a ako navzájom vychádzajú. V tradícii rehoľného života často nachádzame jednostranné rozhodnutia zhora, pričom sa bral malý ohľad na potreby, túžby a názory podriadených. Podriadených považovali za orgán, ktorý vykonáva rozkaz a nepriznalo sa im právo, aby mali na vedenie nejaký vplyv. Podriadení nadobudli pocit, že je úplne jedno, či s rozkazmi súhlasia alebo nie, či nejaký rozkaz vykonajú slobodne alebo iba vynútené. A tak ich slobodná vôľa vôbec nebola mobilizovaná. A v tom je nebezpečie, lebo človek poslúcha len navonok a s tým vlastne morálne, duchovne znehodnocuje poslušnosť. **Podľa kresťanského chápania by sa malo usilovať práve o slobodný súhlas a kooperáciu.** Iba v takej slobodnej poslušnosti je duchovná hodnota.

Samozrejme, človek nie je len čistá sloboda, ale jeho možnosti sú podmienené inými motiváciami, ktoré naňho zvonka vplývajú. Niekedy sa cítime napr. slabí, aby sme niečo vykonali. A pritom nám môže veľmi pomôcť napr. nejaká motivácia zvonka vo forme príkazu. To neplatí len pre školské dieťa, ktoré potrebuje dozor učiteľa alebo matky k tomu, aby čosi vykonalo. Ani dospelí by niekedy nedokázali z vlastnej sily urobiť to, čo považujú za nutné. A tak môže byť aj v kresťanskom spoločenstve potrebné, komusi pre jeho dobro vydať striktný príkaz. Možno si to uzná aj dotyčný, že to potrebuje, lebo sám od seba by nemal síl to vykonať.

V otázkach spoločného života môžu byť takéto jednostranné rozhodnutia dôležité. Pre spoločenstvo totiž nie je vždy ľahké, aby samo od seba dospelo k nutným rozhodnutiam. Lebo napr. jeden nemá žiadnu chuť, druhý sa nechopí žiadnej iniciatívy, tretí má nový návrh, štvrtý je proti...Tu má nariadenie predstaveného odstrániť váhanie a prípadne potom získať i súhlas podriadených. Zo strany autority je niekedy nutný tento rozhodujúci impulz, aby sa nejaká vec pohla dopredu. Ak sa nutné rozhodnutie dlhší čas nevykoná, môže to zapríčiniť stav ochromujúcej stiesnenosti. Keď toto rozhodnutie padne, všetci si vydýchnu, lebo teraz už vedľa, na čom sú. Predstavení musia mať odvahu k takým rozhodnutiam, najmä vtedy, keď hľadanie spoločného konsenzu dlhší čas nevedie k žiadnym výsledkom. Takéto rozhodnutie má byť vykonané tak, že sa podľa možnosti očakáva dodatočný súhlas a tým aj podriadení spolu znášajú zodpovednosť za toto rozhodnutie. Keby nejaké nariadenie nebolo akceptované natrvalo, potom je tu riziko, že to vyvolá trvalé odmietnutie autority a celkové roztrpčenie.

Pod vplyvom demokratických ideí v súčasnosti podriadení často vyžadujú takú formu vedenia, kde sa usilujú o jednostranné rozhodnutia zdola. Vážny dôvod pre takéto model demokracie spočíva v obave, že predstavení zneužijú svoju moc a nezaujímajú sa o vážne potreby podriadených. Argumentujú tým, že predstavení neberú dostatočne vážne podriadeného a jeho názory, a iba týmto spôsobom možno dosiahnuť to, aby brali vážne aj „hlas ľudu“. Požadujú, že rozhodnutia by mali byť vykonané zdola a len z vážnych dôvodov by mali byť delegované rozličným autoritám. Táto metóda v praxi však vyvoláva rozličné problémy:

- ♦ Vytvorenie potrebného názoru na rozhodnutie je často spojené s ťažkosťami. V mnohých prípadoch nemajú podriadení nutné informácie, ktoré sú pri komplikovaných rozhodnutiach veľmi dôležité. Mnohí by neboli ani pripravení, aby si osvojili nutné informácie.
- ♦ Ďalší problém spočíva v tom, že sa tým znižuje pocit zodpovednosti. Predstavený ako jednotlivec musí stáť za svojím rozhodnutím a často znášať i dôsledky, ak rozhodnutie bolo mylné. V hlasovaní však napriek tomu jednotlivec vystupuje v dave, stráca sa. A práve preto ťažko možno dosiahnuť maximálnu osobnú zodpovednosť. Toto je ešte zosilnené s tým, že jednotlivec nie je dostatočne informovaný, že rozhodnutie neberie celkom vážne a v momentálnej chvíli sa pri hlasovaní pridá k väčšine.
- ♦ V úplne čistej demokracii politická menšina práve preto ťahá za kratší koniec, lebo je väčšinou prehlasovaná a nemá možnosť, aby predniesla svoje záujmy a dosiahla také diferencované riešenie návrhov, žeby aj ony mohli mať väčšie šance. V moderných demokraciách práve preto nikde nejstvie jedno rozhodnutie výlučne zdola, ale vždy nejaká miešaná forma, pri ktorej autorita preberá určité formy vedenia, k čomu však je vybavená mocou, ktorú dostala zdola.

I napriek hore uvedeným dôvodom proti, je na takomto demokratickom modeli a hlasovaní zdola pozitívne to, že sa jednotlivec berie vážne s jeho túžbami, záležitosťami a problémami. Jednotlivec má byť vypočutý v tých otázkach, ktoré sa týkajú jeho osobne. Tieto pozitívne aspekty treba si všimnúť nielen v štáte, ale aj v menších zoskupeniach, najmä v cirkevných spoločenstvách. Lebo v každom spoločenstve jestvuje nebezpečenstvo, že autorita zneužije svoju moc. Predstavení sa niekedy nechajú viesť svojimi osobnými záujmami, a nie záujmami podriadených, ktorých bližšie ani nepoznajú. Toto riziko si niekedy ani neuvedomujú. – Je to určite veľmi užitočné, keď sa podriadeným umožní iniciatíva, a keď majú pocit, že pri určitých rozhodnutiach sú spoluzodpovední. A kde je to možné, môže predstavený vysvetliť dôvody svojich nariadení a keď je to potrebné, nechať sa aj mienkou druhých korigovať.

Sú však i také pohľady na službu autority, ktoré sú neprijateľné pre cirkevné spoločenstvá, najmä pre rehoľné. Tento pohľad sa riadi heslom: „Dôvera je dobrá vec, ale kontrola ešte lepšia“¹² – myslí sa tu na dôveru podriadených voči predstaveným. Štýl vedenia sa v kresťanských spoločenstvách nesmie budovať podľa takého princípu. Toto by viedlo k totálnej nedôvere voči predstaveným. Predstavený totiž nemôže svoje rozhodnutia robiť stále na verejnosti tak, aby podriadení vždy mohli kontrolovať ich správnosť. To by ani nezodpovedalo štýlu kresťanského spoločenstva, keby predstavených hodnotili jednoducho len v zmysle demokraticky - politických praktík a nebrali by ich ako ľudí, ktorí tiež majú svoje slabosti. Samozrejme, že sa všade usiluje o to, aby sa pre vedúce úlohy vybrali tí najschopnejší ľudia. Ale v malých spoločenstvách si to človek nemôže dovoliť, aby k predstaveným pristupoval s takou vysokou kritickosťou, pred ktorou by sotva kto obstál svojím výkonom a schopnosťami. V štáte je takýto spôsob kritiky preto možný, lebo jestvuje dostatočne vysoký počet ľudí, ktorí sa zaujímajú o politickú moc a berú na seba podmienky tvrdého, dakedy nekresťanského konkurenčného boja. V rehoľných spoločenstvách takéto motívy nemôžu byť, a práve preto z tohoto dôvodu musíme k predstaveným pristupovať inakšie, milosrdnejšie.

Z toho všetkého vychádza, že pre kresťanské spoločenstvo nie je dobré jednostranné tvorenie rozhodnutí, či už len zhora alebo len zdola. U nás musia byť spojené prvky oboch. Vedúcou ideou vo vzťahu k autorite a opačne, má byť láska. Vedenie spoločenstva musí byť

¹² Lenin.

podľa možnosti také, aby sa porozumenie medzi predstaveným a podriadeným vylepšilo a vylepšoval sa aj vzťah podriadených k spoločenstvu. Podstatný aspekt je pritom sloboda. Poslušnosť má byť realizovaná s čo najväčšou mierou slobody a s čím menším nátlakom. Tým sa dosiahne vysoký stupeň identifikácie podriadeného so spoločenstvom. Týmto spôsobom sa podriadený cíti byť rešpektovaný a nachádza radosť z toho, že ako osoba sa môže rozvinúť a týmto spôsobom dosiahnuť ten najlepší výkon.

Slobodu však treba od počiatku chápať v dialogickom zmysle. Sloboda neznamená, že jednotlivec sa rozhoduje v úplnej izolácii, a že s nikým nemá žiadny kontakt. Lebo sloboda človeka v konečnom dôsledku je vždy v inter-personálnych súvislostiach. Pre jednotlivca je totiž dôležité, že iní na jeho rozhodnutia reagujú; že mu prejavia uznanie, schválenie, povzbudenie, súhlas alebo prípadný aj nesúhlas a odmietnutie. Lebo človek vo svojich slobodných rozhodnutiach v konečnom efekte hľadá vždy komunikáciu. A preto musí vedieť, či skrze svoje počínanie u iných nachádza pochopenie a tým sa k nim priblíži, alebo či svojím počínaním iných odradí a preto si musí svoje počínanie zmeniť. Toto sa nevzťahuje len na vzťah konajúceho voči osobe, ktorej sa to bezprostredne týka, ale i na spoločenstvo, v ktorom žije.

U predstavených sa preto nejedná len o alternatívu, či niečo rozkáže alebo rešpektuje slobodu jednotlivca, ale ide najmä o to, aby reagoval na správanie podriadeného uznaním, chválou, vďačnosťou alebo opatrným nesúhlasom a pochybovaním o správnosti rozhodnutia podriadeného a prípadnou kritikou. Predstavený si musí uvedomiť vážnosť svojich slov a ich dopad na podriadeného. Niekedy sa predstavení vyjadria ľahkovážne, s humorom, čo však podriadení nemusí vždy správne pochopiť. Potom však treba donekonečna vysvetľovať, že sme to tak nemysleli atď. **Teda každé slovo predstaveného má svoje konzekvencie.** Platí aj opak: Slová, ktoré vo vzťahu predstaveného a podriadeného nemajú žiadne konzekvencie, sú neúčinné a zoslabujú aj autoritu predstaveného. Vyvolávajú totiž očakávania, ktoré sa nesplnia. Keď však podriadený presne vie, čo si predstavený o určitých postojoch myslí a aj výslovne vyjadrí, tak to bude mať silný vplyv na podriadeného. Keď však predstavený niečo považuje za zbytočné a menej dôležité, to bude podriadený ľahko ignorovať.

Toto všetko samozrejme predpokladá, že ľudské vzťahy medzi predstaveným a podriadenými sú dobré. Keď sú však konflikty, a keď je snaha k stálej opozícii, tak je tu ťažkosť, ktorú treba riešiť na inej úrovni, v inej oblasti. Iba potom budú nariadenia predstavených znovu správne fungovať.

Na základe skúseností v rehoľnom živote sa mi však zdá, že predstavený – ako je to len možné – nemá viesť spoločenstvo výslovným „komando systémom“, ale partnerským spôsobom, kde sa vzájomne rešpektujú a **kde sa rešpektuje vedomie zodpovednosti u podriadeného, jeho úsudok a jeho špeciálne schopnosti.** Predstavený sa musí prirodzene pokúsiť o to, aby duchovne sledoval správanie podriadeného a vytvoril si o tom svoj názor a aby tento svoj názor vo svojom postoji k nemu aj vyjadril. Len vtedy vydáva predstavený výslovný príkaz, a možno aj proti vôli podriadeného, keď toto všetko zlyháva a pre spoločné dobro komunity sa vyžaduje silnejší vplyv na podriadeného.

Tomuto dialogickému chápaniu rozkazu zodpovedá také isté chápanie poslušnosti. Tu však treba hneď zdôrazniť, že pri kresťanskom chápaní poslušnosti nejedná sa len o to, aby som navonok vykonal nejaký príkaz, lebo tým by poslušnosť nemala morálnu hodnotu. Lebo človek dokáže poslúchať i zo strachu, z vypočítavosti, a z prispôsobivosti. Pre morálnu hodnotu poslušnosti je dôležité, aby nariadenie predstaveného bolo vykonané s určitým vnútorným postojom, ktorý možno v konečnom dôsledku nazvať láskou.

Poslušnosť v tomto zmysle znamená, že pri vykonávaní príkazu, nariadenia, vyjadrím pozitívny vzťah aj k osobe predstaveného a jeho vôli a aj ku spoločenstvu. Každý predstavený to veľmi presne vycíti, či ho akceptujú nielen ako autoritu, ale aj osobu. Čiže odmietajú ho, hoci príkaz alebo nariadenie navonok vykonajú. V poslušnosti sa ukáže aj to, aký postoj zaujíma podriadený ku spoločenstvu: či chce ozaj slúžiť spoločnému dobru, alebo nemá ohľad na iných a chce si zaistiť len svoj ošoh a pohodlie.

Z doterajšieho nám vysvitá, že kresťansky chápané vedenie nespočíva v tom, aby autorita vydávala tvrdé príkazy a komandovala, ale aby skrze vonkajšie prejavy povzbudenia alebo nesúhlasu, poskytla podriadeným usmerňujúce doprevádzanie. Podobne ani pri poslušnosti nejde o to, že sa človek v jednotlivom prípade podriadi, ale že skrze svoje všeobecné správanie na dlhšiu dobu dáva svoj vnútorný súhlas voči vedeniu. Pritom sa však podriadený nevzdáva úplne svojho pohľadu a pocitu zodpovednosti, ale to všetko môže a má vnieť do dialógu s autoritou. **Ozajstná poslušnosť neznamená nezodpovednú závislosť, ale ochotu zo všetkých síl spolupracovať s predstaveným a chcieť slúžiť spoločnému dobru.** Kde podriadený inakšie vidí veci, tam bude hľadať rozhovor a v tej oblasti, v ktorej mu bola zverená určitá samostatnosť, bude sa snažiť svoje predstavy realizovať. **Správne poslúchať v podstate znamená správne spolupracovať.** Pritom sa niekedy vyžaduje aj to, že svoje vlastné túžby a záujmy musíme odložiť.

Pri poslušnosti ide o to, aby sme boli kreatívni, aby sme i sami hľadali cesty a riešenia k dosiahnutiu spoločného cieľa. A práve preto treba napr. i predstaveného správnym spôsobom informovať.¹³ Nestačí teda, aby podriadení bezmyšlienkovite vykonávali to, čo je prikázané, ale aby premýšľali a v rozhovore s predstaveným prispeli k vytvoreniu rozhodnutia.

Keď takto budeme praktizovať poslušnosť, potom sa podriadení nemôžu vyhovárať, že vykonali len rozkaz. Aj pri poslušnosti zostáva u podriadeného zodpovednosť. Podriadený sa musí pokúsiť, aby sa s vydaným rozkazom identifikoval, teda prijal to za svoju záležitosť.

Tieto myšlienky o autorite a poslušnosti nie sú žiadne zvláštnosti, ale len dôsledky, ktoré vyplývajú z predpokladu, že pri vykonávaní služby predstaveného i pri poslušnosti, ide o rozdielnu formu lásky: Z lásky slúžiť a z lásky k spoločnému dobru poslúchať.

A na záver: „*Ak niekto tak dlho rozkazoval, poslúchanie už asi nie je preňho ľahké*“¹⁴

¹³ Nie v zmysle donášania.

¹⁴ List Freinademetza A. Janssenovi z 10.8.1904 (AG 53.242).

Obsah

KAPITOLA 1 ZASVÄTENÁ ČISTOTA	1
1. MOTIVÁCIA	1
2. VÁŠEŇ ZA BOHA	1
<i>Sluby a Konštitúcie</i>	1
<i>Poradie sľubov</i>	2
3. NOVOZÁKONNÁ ATMOSFÉRA	2
<i>Svedectvo viery a nádeje</i>	4
<i>Slobodný pre spoločenstvo</i>	5
<i>Solidarita s tými, ktorí sa cítia byť v živote ukrátení</i>	6
<i>Kresťanská bezmanželskosť a sviatostné manželstvo</i>	6
<i>Účasť na „kenosis“</i>	8
<i>Vy ho milujete, hoci ste ho nevideli</i>	9
<i>Vášeň</i>	10
KAPITOLA 2 EVANJELIOVÁ CHUDOBA	11
1. VÁŠEŇ ZA BOHA PODĽA KONŠTITÚCIÍ.....	11
<i>Sluby a Konštitúcie</i>	12
<i>Ježišova chudoba</i>	13
<i>Blahoslavení chudobní</i>	14
<i>Nasledovať Ježiša</i>	15
<i>Získať život – Mk 10,17</i>	16
<i>„Ani kapsu na cestu si neberte...“ - Mt 10,10</i>	17
2. KONKRÉTNE DÔSLEDKY	17
<i>Chudoba pred Bohom – vášeň</i>	19
<i>Nezaplatiteľnosť</i>	21
KAPITOLA 3 APOŠTOLSKÁ POSLUŠNOSŤ	23
1. TEOLÓGIA POSLUŠNOSTI	23
<i>Vášeň</i>	26
2. JEŽIŠOVA POSLUŠNOSŤ	26
<i>Jedine Boh</i>	27
<i>„Stal sa podobný ľuďom...“ (Flp 2,7)</i>	29
<i>„... naučil sa poslušnosti“ (Hebr 5,8)</i>	30
<i>„Boha treba viac poslúchať ako ľudí“ (Sk 5,29)</i>	31
<i>Nasledovať poslušného Ježiša</i>	33
3. KONKRÉTNE DÔSLEDKY POSLUŠNOSTI	34
<i>Seberealizácia skrze poslušnosť</i>	34
<i>Poslušnosť voči Bohu</i>	37
<i>Ako možno poznať Božiu vôľu?</i>	37
4. AUTORITY V CÍKRVI.....	38
<i>Charizmatická autorita</i>	39
<i>Autorita úradu</i>	39
5. ZNAMENIA SLOBODY	40
6. AUTORITA A POSLUŠNOSŤ	41
<i>Psychológia poslušnosti</i>	42
<i>Kresťanský štýl vedenia</i>	44